

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Białymstoku

LBI.410.23.3.2023

Artur Wiatr
Dyrektor
Biebrzańskiego
Parku Narodowego
Osowiec Twierdza 8
19-110 Goniądz

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/23/062 - Zarządzanie ochroną przyrody w parkach narodowych

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Biebrzański Park Narodowy ¹ , Osowiec Twierdza 8, 19-110 Goniądz
Kierownik jednostki kontrolowanej	Artur Wiatr, Dyrektor Biebrzańskiego Parku Narodowego od 15 grudnia 2020 r., w okresie od 13 maja 2020 r. do 14 grudnia 2020 r. p.o. Dyrektora był Mariusz Siłakowski, w okresie od 4 października 2016 r. do 13 maja 2020 roku funkcję Dyrektora pełnił Andrzej Grygoruk ² .
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none">1. Warunki organizacyjne realizacji zadań związanych z ochroną przyrody parku narodowego i zarządzaniem jej zasobami.2. Opracowanie dokumentacji niezbędnej do planowania i realizacji ochrony przyrody parku narodowego i zarządzania jej zasobami.3. Realizacja zadań związanych z ochroną przyrody parku narodowego i zarządzaniem jej zasobami oraz ich wpływ na zachowanie i ochronę zasobów przyrodniczych parku.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019-2023 (do czasu zakończenia czynności kontrolnych, z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem).
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Białymstoku
Kontroler	Marcin Bielawski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LB/155/2023 z 18 września 2023 r., nr LBI/182/2023 z dnia 8 listopada 2023 r. (akta kontroli str.1-4)

¹ Dalej: *Park* lub *BbPN*.

² Dalej: *Dyrektor*.

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: *ustawa o NIK*.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W latach 2019–2023 (do końca III kwartału) w BbPN w miarę posiadanych możliwości finansowych i kadrowych prawidłowo realizowano zadania mające na celu zachowanie i ochronę różnorodności biologicznej, zasobów, tworów i składników przyrody nieżywej i walorów krajobrazowych, przywrócenie właściwego stanu zasobów i składników przyrody oraz odtworzenia zniekształconych siedlisk przyrodniczych, siedlisk roślin, zwierząt lub grzybów. Natomiast nieprzedłożenie Ministrowi Klimatu i Środowiska⁵ projektu planu ochrony parku, mimo że termin na jego ustanowienie upłynął 15 listopada 2018 r., należy ocenić negatywnie.

Struktura organizacyjna Parku, uregulowania wewnętrzne i zakresy czynności pracowników pozwalały na realizację celów i zadań ochrony przyrody, a także na zarządzanie jej zasobami. Kwalifikacje pracowników – z wyjątkiem pięciu (z 104), których kierunek wykształcenia nie spełniał wymogów określonych w załączniku do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 28 kwietnia 2005 r. w sprawie stanowisk oraz wymagań kwalifikacyjnych, jakie powinni spełniać pracownicy zatrudnieni na poszczególnych stanowiskach w Służbach Parków Narodowych⁶ - odpowiadały wymaganiom kwalifikacyjnym, jakie powinni spełniać pracownicy zatrudnieni na stanowiskach w Służbach Parku Narodowego⁷. Park zapewnił ciągłość realizacji działań ochronnych poprzez terminowe opracowanie i ustanowienie projektów zadań ochronnych, odpowiadających wymogom art. 22 ust. 5 ustawy z 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody⁸, a także unormowanie kwestii związanych z udostępnianiem Parku. W efekcie analizy realizacji działań ochronnych, prowadzonych działań monitoringowych lub najnowszych wyników badań naukowych, częściowo modyfikował i uzupełniał zadania ochronne o nowe rodzaje zagrożeń i mających im przeciwdziałać działań. Przy czym nie zrealizował sześciu (z 61 skontrolowanych) działań zlokalizowanych w strefie ochrony krajobrazowej, czego przyczyną był brak zgody właścicieli gruntów (w czterech przypadkach), braki kadrowe i brak potrzeby uzasadniającej podjęcie działań (w po jednym przypadku).

Najwyższa Izba Kontroli zauważa, że niewywiązanie się z obowiązku opracowania projektu planu ochrony Parku, spowodowane było podjęciem w latach 2010-2015 działań mających na celu opracowanie projektów planów zadań ochronnych⁹ dla obszarów Natura 2000 Ostoja Biebrzańska i Dolina Biebrzy. Działania te zaangażowały czas, zasoby kadrowe i środki w kwocie 2.299,4 tys. zł, mimo, że Park nie miał ustanowionego wówczas planu ochrony, a art. 20 ust. 5 ustawy o ochronie przyrody zobowiązywał do opracowania planu ochrony, który w części pokrywającej się z obszarami Natura 2000 powinien uwzględniać zakres ochrony tych obszarów. Wobec czego opracowanie projektów PZO dla obszarów Natura 2000, nie zwalniało z obowiązku opracowania planu ochrony dla całego obszaru Parku.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej¹⁰ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Warunki organizacyjne realizacji zadań związanych z ochroną przyrody parku narodowego i zarządzaniem jej zasobami

Opis stanu faktycznego

1.1. Powierzchnia BbPN wynosiła 59,2 tys. ha¹¹, w tym obszary ochrony ścisłej 7,5 tys. ha, tj. 12,7% jego powierzchni, obszary ochrony czynnej 28,2 tys. ha, tj. 47,6% jego powierzchni,

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Dalej: MKiŚ.

⁶ Dz.U. z 2005 r. Nr 89, poz. 753. Dalej: rozporządzenie w sprawie stanowisk i wymagań kwalifikacyjnych.

⁷ Dalej: SPN.

⁸ Dz.U. z 2023 r. poz. 1336, ze zm.

⁹ Dalej: PZO.

¹⁰ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹¹ Wg stanu na 1 lipca 2023 r.

a obszary ochrony krajobrazowej 23,5 tys. ha, tj. 39,7% jego powierzchni. Grunty Skarbu Państwa w użytkowaniu wieczystym zajmowały 36 tys. ha, co stanowiło 60,8% powierzchni Parku, grunty prywatne 21 tys. ha, co stanowiło 35,6% jego powierzchni, pozostałe grunty (m.in. mienie gminne, związków wyznaniowych, stowarzyszeń) 2 tys. ha, tj. 3,3%, natomiast grunty Skarbu Państwa w innym zarządzie 0,2 tys. ha, tj. 0,3%. Nieużytki, zajmowały 20,9 tys. ha, tj. 35,3% powierzchni Parku, lasy 20,6 tys. ha, tj. 34,8% jego powierzchni, użytki rolne 15,7 tys. ha, tj. 26,4%, wody 0,9 tys. ha, tj. 1,6% oraz pozostałe grunty 1,1 tys. ha, tj. 1,9%.
(akta kontroli str. 5)

1.2. Organizację wewnętrzną Parku określały statuty z 18 lutego 2013 r.¹² i 20 lipca 2022 r.¹³ oraz wydane na ich podstawie regulaminy organizacyjne z 31 grudnia 2014 r.¹⁴ i z 12 grudnia 2022 r.¹⁵

Zgodnie ze statutem z 18 lutego 2013 r. w Parku funkcjonowało 16 komórek organizacyjnych i samodzielnych stanowisk pracy. Zadania w zakresie ochrony przyrody bezpośrednio realizowane były przez Działy: Edukacji i Udostępniania, Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego, Projektów, Opinii i Uzgodnień Środowiskowych, Centrum Ochrony Przyrody, Ośrodek Hodowli Zachowawczej Konika Polskiego i Rehabilitacji Zwierząt, Ośrodek Wdrażania Działań Ochronnych, Posterunek Straży Parku, Obwód Ochronny Basenu Górnego, Obręb Ochronny Basenu Środkowego Północ, Obręb Ochronny Basenu Środkowego Południe, Obręb Ochronny Basenu Dolnego. W regulaminie organizacyjnym z 31 grudnia 2014 r., zgodnie z obowiązującym wówczas statutem wyodrębniono te same 16 komórek organizacyjnych. W ramach Centrum Ochrony Przyrody wyodrębniono Działy: Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego, Opinii i Uzgodnień Środowiskowych oraz Ośrodek Wdrażania Działań Ochronnych, w którym wyodrębniono Obwód Ochronny Basenu Górnego, Obręby Ochronne: Basenu Dolnego, Basenu Środkowego Południe oraz Basenu Środkowego Północ, w którym wyodrębniono Ośrodek Hodowli Zachowawczej Konika Polskiego i Rehabilitacji Zwierząt. Do głównych zadań Centrum Ochrony Przyrody należał nadzór nad procesem opracowywania, planowania, realizacji, kontroli i sprawozdawczości związanych z zadaniami ochronnymi i planem ochrony Parku oraz PZO dla nadzorowanych obszarów Natura 2000, a także koordynacja współpracy Działów Monitoringu Przyrodniczego i Sozologicznego, Opinii i Uzgodnień Środowiskowych oraz Ośrodka Wdrażania Działań Ochronnych. Zadania ochronne realizowały również Działy Edukacji i Udostępniania (m.in. w zakresie prowadzenia działalności edukacyjnej, kameralnej i terenowej), Projektów (m.in. w zakresie udziału w przygotowaniu, wdrażaniu i kontroli realizacji zadań ochronnych i planu ochrony Parku oraz PZO) oraz Posterunek Straży Parku (m.in. w zakresie prowadzenia spraw związanych z udziałem w postępowaniu w sprawach o przestępstwa i wykroczenia w zakresie ochrony przyrody).

Stosownie do postanowień statutu z 20 lipca 2022 r., w Parku funkcjonowało 16 komórek i samodzielnych stanowisk pracy, a zadania z zakresu ochrony przyrody bezpośrednio realizowały Działy: Analiz i Informacji Przestrzennej, Edukacji, Monitoringu Przyrodniczego i Planowania, Ochrony Przyrody¹⁶, Projektów, Udostępniania, Uzgodnień Środowiskowych, Posterunek Straży Parku. Mimo, że postanowienia statutu z 20 lipca 2022 r. weszły w życie już 20 sierpnia 2022 r., przepisy regulaminu organizacyjnego, które zostały do niego dostosowane, wprowadzono w życie od 1 stycznia 2023 r. Dyrektor wyjaśnił, że Minister dokonał zmiany statutu na jego wniosek. Zmiana ta miała na celu reorganizację wewnętrznej struktury i dostosowanie jej do bieżących potrzeb. Wskazał, że ukazanie się rozporządzenia uruchomiło działania, polegające na opracowaniu nowego regulaminu, co było procesem

¹² Rozporządzenie Ministra Środowiska z 18 lutego 2013 r. w sprawie nadania statutu Biebrzańskiemu Parkowi Narodowemu z siedzibą w Osowcu-Twierdzy (Dz. U. z 2014 r. poz. 1164).

¹³ Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z 20 lipca 2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie nadania statutu Biebrzańskiemu Parkowi Narodowemu z siedzibą w Osowcu-Twierdzy (Dz.U. poz. 1647)

¹⁴ Zarządzenie nr 23/2014 Dyrektora Biebrzańskiego Parku Narodowego z 31 grudnia 2014 r. w sprawie Regulaminu Organizacyjnego Biebrzańskiego Parku Narodowego, zmienionego aneksami nr 1 z 20 października 2015 r., nr 2 z 25 stycznia 2016 r., nr 3 z 7 maja 2021 r.

¹⁵ Zarządzenie nr 24/2022 Dyrektora Biebrzańskiego Parku Narodowego z 12 grudnia 2022 r. w sprawie Regulaminu Biebrzańskiego Parku Narodowego.

¹⁶ W ramach działu ochrony przyrody wyodrębniono: obwody ochronne Brzeziny, Ciszewo, Grzędy, Kapice, Kopytkowo, Osowiec, Tajno, Trzyrzeczki, Werykle oraz Ośrodek Rehabilitacji Zwierząt i Hodowli Zachowawczej Konika Polskiego.

rozłożonym w czasie. Równolegle do pracy nad regulaminem realizowane były także bieżące obowiązki. Ponadto likwidowanie starych i tworzenie nowych komórek wiązało się także z inwentaryzacją majątku i przekazywaniem odpowiedzialności materialnej, co zaplanowane zostało na koniec 2022 roku. Wprowadzenie regulaminu po inwentaryzacji zbiorczej ułatwiało i usprawniało rozpoczęcie prac nowych komórek od nowego okresu budżetowego.

Postanowienia statutu zostały uwzględnione w regulaminie organizacyjnym z 12 grudnia 2022 r.¹⁷, zgodnie z którym zadania związane z ochroną przyrody realizowały te same komórki organizacyjne, co wskazane w obowiązującym wówczas statucie¹⁸.

Obowiązki 20 pracowników zatrudnionych w komórkach organizacyjnych realizujących zadania dotyczące ochrony przyrody¹⁹ zostały określone w ich pisemnych zakresach obowiązków. Analiza zakresów obowiązków ww. 20 pracowników, wykazała że realizowali oni czynności przypisane komórkom w regulaminie organizacyjnym z 12 grudnia 2022 r.

(akta kontroli str. 10-69)

1.3. W Parku zatrudnionych było 104 pracowników²⁰, zadania związane z ochroną przyrody realizowało 71 pracowników. Na stanowiskach w SPN zatrudnionych było 66 pracowników, w tym 64 realizowało zadania związane z ochroną przyrody²¹. Z 66 pracowników zatrudnionych na stanowiskach w SPN, 61 spełniało wymagania kwalifikacyjne określone – dla zajmowanych przez nich stanowisk – w załączniku do rozporządzenia w sprawie stanowisk i wymagań kwalifikacyjnych. Pięciu pracowników zatrudnionych w SPN na stanowiskach starszego specjalisty ds. ochrony przyrody w Dziale Uzgodnień Środowiskowych, kierownika Działu Edukacji, specjalisty ds. edukacji w Dziale Edukacji, specjalisty ds. ochrony przyrody w Dziale Ochrony Przyrody oraz kierownika Działu Udostępniania posiadało wykształcenie wyższe na kierunkach: gospodarka przestrzenna, zarządzanie i marketing, sztuka, geodezja i kartografia oraz turystyka i rekreacja, które nie zostały wymienione w załączniku do powołanego wyżej rozporządzenia. Kwestia ta została opisana szerzej, w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

W okresie objętym kontrolą zatrudnionych zostało 32 pracowników, w tym na stanowiskach związanych ochroną przyrody 22 pracowników. W trybie konkursowym (po zamieszczeniu ogłoszeń w miejscach publicznie dostępnych), zatrudnionych zostało ośmiu pracowników, w tym sześciu na stanowiskach bezpośrednio związanych z ochroną przyrody. Pozostali pracownicy zostali zatrudnieni bez uprzedniego przeprowadzania konkursu, ponieważ jak wyjaśnił Dyrektor postępowanie konkursowe przy zatrudnianiu pracowników parków

¹⁷ Zarządzenie nr 24/2022 Dyrektora Biebrzańskiego Parku Narodowego z 12 grudnia 2022 r. w sprawie Regulaminu Biebrzańskiego Parku Narodowego.

¹⁸ Dział: [1] Analiz i Informacji Przestrzennej realizował m.in. zadania związane z pozyskaniem i gromadzeniem oraz opracowywaniem na potrzeby realizacji zadań Parku informacji oraz danych, związanych ze stanem posiadania, o zasobach przyrodniczych Parku, stanem realizacji zadań ochronnych oraz gromadzeniem danych z systemu monitoringu środowiska; [2] Edukacji: planował, organizował i prowadził działalność edukacyjną, wynikającą z potrzeby kształtowania wiedzy oraz wrażliwości społeczeństwa na wartości przyrodnicze Parku; [3] Monitoringu Przyrodniczego i Planowania: pozyskiwał informacje o stanie zasobów przyrodniczych, planował ochronę ekosystemów i gatunków, organizował i brał udział w realizacji monitoringu przyrodniczego stanu ochrony zasobów przyrodniczych i krajobrazu a także efektów działań ochronnych; [4] Uzgodnień Środowiskowych: prowadził sprawy związane z korzystaniem z zasobów przyrodniczych i krajobrazowych Parku i otuliny w postępowaniach administracyjnych oraz sprawował nadzór realizacji zadań ochronnych w ekosystemach nieleśnych, na gruntach będących we władaniu Parku; [5] Ochrony Przyrody: wraz z podległymi komórkami organizował i nadzorował realizację powierzonych zadań ochronnych w ekosystemach; [6] Projektów tworzyli zatrudnieni w ramach wyodrębnionych zespołów czasowych, przyporządkowani do realizacji złożonych przedsięwzięć wymagających koordynacji zadań z wielu obszarów działalności Parku; [7] Udostępnienia organizował i realizował całość spraw i zagadnień związanych z udostępnianiem dla potrzeb turystyki, rekreacji a także edukacji. Posterunek Straży Parku chronił zasoby przyrodnicze i mienie przed szkodnictwem.

¹⁹ W tym po trzech w działach: Edukacji, Uzgodnień Środowiskowych, po dwóch zatrudnionych w działach: Analiz Informacji Przestrzennej, Monitoringu Przyrodniczego i Planowania, Ochrony Przyrody, Udostępniania oraz Straży Parku, po jednym w Zespole Projektu, Obwodzie Ochronnym Ciszewo i Trzyrzeczki oraz Ośrodku Rehabilitacji Zwierząt i Hodowli Zachowawczej Konika Polskiego.

²⁰ Stan na 27 września 2023 r.

²¹ Na stanowiskach w SPN zatrudnionych było 66 osób, w tym dwie nie realizowały zadań bezpośrednio związanych z ochroną przyrody: główna księgowa i osoba zatrudniona na samodzielnym stanowisku ds. kontroli wewnętrznej.

narodowych wymagane jest tylko wobec Dyrektora. Natomiast w przypadku BbPN stosowano różne tryby zatrudniania, w zależności od potrzeb i sytuacji w danej komórce organizacyjnej. Pracownicy zatrudniani byli po przeprowadzeniu procedury konkursowej (nawet kilkakrotnie powtarzanej z uwagi na brak chętnych) oraz na podstawie złożonych podań i rozmów kwalifikacyjnych. Część pracowników zatrudniono na terminowe zastępstwo pracowników przebywających na długoterminowym zwolnieniu lekarskim czy też urlopach macierzyńskich i wychowawczych lub na krótki okres np. emerytowany pracownik Parku w Dziale Udostępniania zatrudniany był dwukrotnie okresowo na czas sezonu turystycznego do obsługi punktu informacji turystycznej (jego poprzednie miejsce pracy, w którym pracował ponad 25 lat). Ponadto, z uwagi na brak szczególnego zainteresowania kandydatów pracą w Parku, ze względu na trudne warunki terenowe, oddalenie od infrastruktury miejskiej, brak zaplecza socjalnego i mieszkalnego, niezadowalające wynagrodzenie i wysokie wymagania kwalifikacyjne. Zdarzały się nieskuteczne dwu, trzykrotne próby konkursu zakończone rezygnacją z podpisania umowy osoby wyłonionej w drodze konkursu. Dyrektor wskazał, że BbPN stosowane były dodatkowe mechanizmy weryfikujące kandydatów na dane stanowisko pracy w postaci pierwszej umowy na okres próbny, kolejnej umowy na czas określony, dopiero po pozytywnej weryfikacji zakończone umową na czas określony.

Analiza pięciu losowo wybranych postępowań w sprawie zatrudnienia nowych pracowników, wykazała, że osoby zatrudnione w wyniku tych naborów spełniały wymagania określone w rozporządzeniu w sprawie stanowisk i wymagań kwalifikacyjnych.

Dyrektor Parku sygnalizował braki kadrowe podczas narad oraz spotkań resortowych. Zapotrzebowanie na nowe etaty zgłaszano również przy okazji sporządzania projektów planu finansowego na poszczególne lata. W projekcie planu finansowego na:

- 2019 rok planowano zwiększenie zatrudnienia o jeden etat, w ustawie budżetowej nie zwiększono limitu wynagrodzeń na planowany nowy etat w stosunku do poprzedniego roku (limit zwiększono tylko o 2,3 % w ramach podwyżki wynagrodzeń);
- 2020 rok planowano zwiększenie zatrudnienia o trzy i 1/3 etatu, limit wynagrodzeń na powyższe etaty został zwiększony pod warunkiem sfinansowania z przychodów własnych;
- 2022 rok zaplanowano zwiększenie zatrudnienia o dwa etaty, w ustawie budżetowej nie zwiększono limitu wynagrodzeń na planowane nowe etaty w stosunku do poprzedniego roku (limit zwiększono tylko o 27,5 % w ramach podwyżki wynagrodzeń);
- 2023 rok zaplanowano zwiększenie zatrudnienia o dwa etaty, limit wynagrodzeń na nowe etaty został zwiększony pod warunkiem sfinansowania z przychodów własnych.

W latach 2019-2023 pracownicy Parku uczestniczyli w 319 szkoleniach, warsztatach i konferencjach, w tym poszczególnych latach odpowiednio w 63, 43, 101, 79, 33, w tym w 230 związanych z ochroną przyrody, w poszczególnych latach odpowiednio 38, 27, 67, 66 i 32. Pięciu pracowników (realizujących zadania z zakresu ochrony przyrody) wyjaśniło, że konieczne jest podnoszenie swoich kompetencji. Czterech z nich kierowanych było na szkolenia przez przełożonych, a jeden sam zgłaszał takie potrzeby. Stwierdzili, że brali udział w szkoleniach i nie widzieli przeszkód w ich realizacji. (akta kontroli str. 70-99, 73-82)

4. MKiŚ w 2021 roku przeprowadziło w BbPN kontrolę obejmującą swym zakresem m.in. realizację zadań ochronnych oraz innych wybranych zadań parków narodowych wskazanych w ustawie o ochronie przyrody. W informacji pokontrolnej z 31 maja 2023 r. sformułowano wnioski m.in. w zakresie przekazywania MKiŚ do zatwierdzenia rocznych zadań rzeczowych, planowanie zadań rzeczowych z uwzględnieniem możliwości finansowych i kadrowych parku, dokumentowanie braku możliwości realizacji zadań rzeczowych oraz skutecznego egzekwowania zadań ochronnych na dzierżawionych gruntach. Dyrektor pismem z 29 czerwca 2023 r. poinformował o realizacji wniosków, a Ministerstwo 8 listopada 2023 r. uznało zalecenia za zrealizowane. Poza tym, w okresie objętym kontrolą w BbPN nie były prowadzone kontrole o tematyce bezpośrednio związanej z ochroną przyrody, ale Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej²² skontrolował realizację przez BbPN zadań takich jak:

²² Dalej: *NFOŚiGW*.

- realizacja umowy pn. *Przygotowanie Planu Ochrony Biebrzańskiego Parku Narodowego* (informacja pokontrolna z 22 lutego 2019 r., w której stwierdzono zagrożenie terminu realizacji przedsięwzięcia, BbPN 15 kwietnia 2019 r. przedstawił plan działania, a 27 września 2019 r. poinformował o rozstrzygnięciu przetargu); trwałość umowy pn. *Wykup gruntów w Biebrzańskim Parku Narodowym w celu ochrony zagrożonych wyginieciem gatunków roślin i zwierząt lub siedlisk przyrody* (informacja pokontrolna z 18 kwietnia 2019 r., w której nie sformułowano nieprawidłowości) – obie kontrole przeprowadzono w 2019 roku;
- trwałość umowy pn. *Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap I* (informacja pokontrolna z 20 października 2020 r., w której nie sformułowano nieprawidłowości) – kontrola przeprowadzona w 2020 roku;
- realizacja przedsięwzięcia pn. *Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym doliny Biebrzy. Etap II* (informacja pokontrolna z 15 kwietnia 2021 r., w której stwierdzono ryzyka zagrożenia prawidłowej klasyfikacji wydatków na remont jazu Modzelówka, ograniczenia użytkowania jazu Modzelówka; nieprecyzyjnego i niepełnego dokumentowania robót; ryzyko realizacji robót w okresach ustalonych decyzją środowiskową; ryzyko realizacji projektu i kwalifikacji wydatków związane z postępowaniem prowadzonym przez Komendę Miejską Policji w Białymstoku, BbPN 31 maja 2021 r. poinformował o realizacji zaleceń, 17 czerwca 2021 r. NFOŚiGW poinformował o ich zaakceptowaniu); postępowanie o udzielenie zamówienia pn. *Przygotowanie projektu planu ochrony Biebrzańskiego Parku Narodowego* (informacja pokontrolna z 19 października 2021 r., w której nie sformułowano nieprawidłowości); postępowanie o udzielenie zamówienia publicznego pn. *Wykonanie i uruchomienie Teledetekcyjnego Systemu Analitycznego realizowanego w ramach projektu pn. "Ocena stanu wybranych elementów środowiska przyrodniczego Biebrzańskiego PN metodami teledetekcyjnymi* (informacja pokontrolna z 4 lutego 2022 r., w której nie sformułowano nieprawidłowości) – kontrole te zostały przeprowadzone w 2021 roku;
- realizacja umowy pn. *Przygotowanie planu ochrony Biebrzańskiego Parku Narodowego* (informacja pokontrolna z 3 czerwca 2022 r., w której nie sformułowano nieprawidłowości); postępowanie o udzielenie zamówienia publicznego pn. *Przygotowanie operatów planu ochrony BPN: ochrony przyrody nieożywionej i gleb, ochrony zasobów wodnych, ochrony fauny kręgowców (bez awifauny), ochrony ptaków* (informacja pokontrolna z 4 listopada 2022 r., w której nie sformułowano nieprawidłowości); postępowanie o udzielenie zamówienia publicznego pn. *Przygotowanie operatu ochrony lądowych ekosystemów nieleśnych, w tym torfowiskowych i bagiennych BPN* (informacja pokontrolna z 16 listopada 2022 r., w której nie sformułowano nieprawidłowości); postępowanie o udzielenie zamówienia publicznego pn. *Przygotowanie operatu ochrony grzybów* (informacja pokontrolna z 23 stycznia 2023 r., w której nie sformułowano nieprawidłowości) – kontrole te przeprowadzone zostały w 2022 roku.
(akta kontroli str. 100-165)

5. Środki finansowe na działalność BbPN w latach 2019–2023 (do końca I półrocza) pochodziły z: [1] dotacji z budżetu państwa – 30.437 tys. zł (27,9% ogółu), w tym w kolejnych latach: 5.334 tys. zł, 6.666 tys. zł, 5.649 tys. zł, 8.399 tys. zł i 4.389 tys. zł, [2] przychodów własnych – 39.849 tys. zł (36,5% ogółu), w tym w kolejnych latach: 5.030 tys. zł, 5.654 tys. zł, 9.176 tys. zł, 9.916 tys. zł i 10.073 tys. zł; [3] pozostałych dotacji – 27.304 tys. zł (25,0% ogółu), w tym w kolejnych latach: 1.417 tys. zł, 6.183 tys. zł, 7.763 tys. zł, 8.902 tys. zł i 3.039 tys. zł, których źródłem były:

- dotacje z NFOŚiGW, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska w Białymstoku²³ – 14.490 tys. zł, w tym w kolejnych latach: 298 tys. zł, 2.030 tys. zł, 4.583 tys. zł, 6.010 tys. zł i 1.569 tys. zł,
- dopłaty do gruntów w ramach programów rolno-środowiskowych – 4.097 tys. zł, w tym w kolejnych latach: 127 tys. zł, 443 tys. zł, 971 tys. zł, 1.188 tys. zł i 1.368 tys. zł,
- środki otrzymane z UE Program LIFE, darowizny – 2.499 tys. zł, w tym w kolejnych latach: 740 tys. zł, 733 tys. zł, 241 tys. zł, 683 tys. zł i 102 tys. zł,

²³ Dalej: WFOŚiGW.

- Fundusz Leśny – 6.218 tys. zł, w tym w kolejnych latach: 252 tys. zł, 2.977 tys. zł, 1.968 tys. zł, 1.021 tys. zł i 0 tys. zł.
- równowartość odpisów amortyzacyjnych – 11.594 tys. zł (10,6% ogółu), w tym w kolejnych latach: 2.379 tys. zł, 2.513 tys. zł, 2.411 tys. zł, 2.811 tys. zł i 1.480 tys. zł.

Przychody własne BbPN, w latach 2019–2023 (do końca I półrocza), zamknęły się kwotą 39.849 tys. zł, na którą złożyły się wpływy z:

- a) opłat za wstęp do parku narodowego lub na niektóre jego obszary – 1.347 tys. zł (3,4% ogółu), w tym w kolejnych latach: 278 tys. zł, 308 tys. zł, 355 tys. zł, 265 tys. zł i 141 tys. zł,
- b) wynajmu pomieszczeń – 97 tys. zł (0,2% ogółu), w tym w kolejnych latach: 18 tys. zł, 20 tys. zł, 27 tys. zł, 24 tys. zł i 8 tys. zł,
- c) dzierżawy, najmu lub użytkowania nieruchomości – 32.610 tys. zł (81,8% ogółu), w tym w kolejnych latach: 2.999 tys. zł, 4.476 tys. zł, 7.889 tys. zł, 8.359 tys. zł i 8.887 tys. zł,
- d) sprzedaży produktów uzyskiwanych w ramach realizacji zadań wynikających z planu ochrony lub zadań ochronnych (sprzedaż drewna, biomasy) – 992 tys. zł (2,5% ogółu), w tym w kolejnych latach: 314 tys. zł, 230 tys. zł, 233 tys. zł, 161 tys. zł i 54 tys. zł,
- e) sprzedaży materiałów edukacyjnych, informacyjnych i naukowych – 539 tys. zł (1,3% ogółu), w tym w kolejnych latach: 110 tys. zł, 93 tys. zł, 148 tys. zł, 120 tys. zł i 68 tys. zł,
- f) sprzedaży składników rzeczowych majątku ruchomego – 51 tys. zł (0,1% ogółu), z tego: 12 tys. zł w 2019 roku, 3 tys. zł w 2020 roku, 13 tys. zł w 2021 roku i 23 tys. zł w 2022 roku,
- g) prowadzenia działalności rolniczej - 747 tys. zł (1,9% ogółu), w tym w kolejnych latach: 174 tys. zł, 199 tys. zł, 147 tys. zł, 135 tys. zł i 92 tys. zł,
- h) udostępniania informacji o środowisku i jego ochronie – 5 tys. zł (0,01% ogółu), z tego: 1 tys. zł w 2019 roku, 1 tys. zł w 2020 roku, 2 tys. zł w 2021 roku i 1 tys. zł w 2022 roku,
- i) innych źródeł wynikających z działalności parku narodowego (m.in. kary umowne, odsetki za zwłokę, zwroty sądowe, darowizny) – 3.461 tys. zł (8,7% ogółu), w tym w kolejnych latach: 1.124 tys. zł, 324 tys. zł, 362 tys. zł, 828 tys. zł i 823 tys. zł.

W okresie objętym kontrolą, koszty ogółem wyniosły 94.569 tys. zł. W strukturze kosztów dominowały wynagrodzenia i pochodne w łącznej kwocie 39.197 tys. zł (41,4% ogółu kosztów), w tym w kolejnych latach: 7.168 tys. zł, 8.259 tys. zł, 8.329 tys. zł, 10.556 tys. zł i 4.885 tys. zł. Pozostałe rodzaje kosztów stanowiły:

- zakup towarów i usług – 9.777 tys. zł (10,3% ogółu), w tym w kolejnych latach: 1.460 tys. zł, 1.722 tys. zł, 2.065 tys. zł, 2.638 tys. zł i 1.892 tys. zł,
- amortyzacja – 11.594 tys. zł (12,2% ogółu), w tym w kolejnych latach: 2.379 tys. zł, 2.513 tys. zł, 2.411 tys. zł, 2.811 tys. zł i 1.480 tys. zł,
- koszty realizacji zadań POLiŚ, LIFE+, LIFE NFOŚiGW, WFOŚiGW, Funduszu Leśnego – 22.045 tys. zł (23,3% ogółu), w tym w kolejnych latach: 1.290 tys. zł, 5.255 tys. zł, 6.779 tys. zł, 7.146 tys. zł i 1.575 tys. zł,
- inne (świadczenia na rzecz osób fizycznych, podatki i opłaty, pozostałe koszty funkcjonowania) – 11.956 tys. zł (12,6% ogółu), w tym w kolejnych latach: 3.547 tys. zł, 2.139 tys. zł, 2.287 tys. zł, 2.570 tys. zł i 1.413 tys. zł.

Środki na wydatki majątkowe zamknęły się kwotą 16.284 tys. zł, w tym w kolejnych latach: 6.131 tys. zł, 2.431 tys. zł, 3.119 tys. zł, 3.562 tys. zł i 1.041 tys. zł. (akta kontroli str. 166-177)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość polegającą na zatrudnianiu²⁴ pięciu pracowników w SPN na stanowiskach starszego specjalisty ds. ochrony przyrody w Dziale Uzgodnień Środowiskowych, kierownika Działu Edukacji, specjalisty ds. edukacji w Dziale Edukacji, specjalisty ds. ochrony przyrody w Dziale Ochrony Przyrody oraz kierownika Działu Udostępniania posiadających wykształcenie wyższe na kierunkach odpowiednio gospodarki przestrzennej, zarządzania i marketingu, sztuki, geodezji i kartografii oraz turystyki i rekreacji, które nie było wymienione w załączniku do rozporządzenia w sprawie stanowisk i wymagań kwalifikacyjnych.

²⁴ Wg stanu na dzień 20 listopada 2023 r.

Dyrektor wyjaśnił, że rozporządzenie w sprawie stanowisk oraz wymagań kwalifikacyjnych liczy sobie 18 lat. Z perspektywy dynamicznej i szybko zmieniającej się sytuacji na rynku pracy, rozdrobnieniu specjalności kierunków studiów (nauczania), które mają być odpowiedzią na zmieniające się zapotrzebowanie na specjalistów oraz z perspektywy specyfiki działalności Parku, rozporządzenie to nie odpowiadało bieżącej sytuacji i potrzebom rynku pracy. Potwierdzeniem tego były działania MKiŚ, które przygotowało stosowny projekt zmieniający rozporządzenie, znacznie poszerzający katalog kierunków studiów uprawniających do zaliczenia pracowników do SPN. W uzasadnieniu projektu jako przyczynę do zmiany wskazano: *zapotrzebowanie kadrowe specjalistów danych dyscyplin korespondujące z zadaniami przyporządkowanymi do danych stanowisk oraz szersze otwarcie parków na oferty rynku pracy*. Dyrektor wskazał, że *Wymienione osoby nie spełniały warunku kierunków studiów – jednak to wieloletni pracownicy, posiadający zbliżone wykształcenie, niezbędne doświadczenie, świetni fachowcy i wypełniający niemal takie same obowiązki jak pozostali pracownicy zajmujący takie same stanowiska w ich komórkach*. Jako przykład dodał, że specjalista ds. ochrony przyrody, posiadający wykształcenie inżyniera geodezji i kartografii, zajmujący się ochroną przeciwpożarową, posiadający ukończony kurs inspektora p-poż., posiadający doskonale umiejętności obsługi programów GIS, działający również na co dzień jako strażak w Ochotniczej Straży Pożarnej, pracujący w Dziale Ochrony Przyrody, nie może być zaliczony do SPN ze względu na zawężony katalog kierunków studiów. Podczas, gdy jego kolega, pracujący w tym samym Dziale, również zajmujący się m.in. zagadnieniami przeciwpożarowymi, tylko dlatego, że ma ukończone studia na kierunku leśnictwo może być zaliczony do SPN. (akta kontroli str. 70-71, 73-82)

OCENA CZĄSTKOWA

Struktura organizacyjna Parku, uregulowania wewnętrzne i zakresy czynności pracowników pozwalały na realizację celów i zadań ochrony przyrody, a także na zarządzanie jej zasobami. Kwalifikacje pracowników – z wyjątkiem pięciu (z 104), których kierunek wykształcenia nie spełniał wymogów określonych w załączniku do rozporządzenie w sprawie stanowisk i wymagań kwalifikacyjnych – odpowiadały wymaganiom kwalifikacyjnym, jakie powinni spełniać pracownicy zatrudnieni na stanowiskach w SPN. Pracownikom zapewniono możliwość podnoszenia kwalifikacji zawodowych. Wdrażano również wnioski z kontroli przeprowadzonych w Parku.

OBSZAR

2. Opracowanie dokumentacji niezbędnej do planowania i realizacji ochrony przyrody parku narodowego i zarządzania jej zasobami

Opis stanu faktycznego

2.1. BbPN do zakończenia kontroli (20 listopada 2023 r.) nie miał ustanowionego planu ochrony, mimo że termin na jego ustanowienie zgodnie z art. 4 ustawy z 13 lipca 2012 r. o zmianie ustawy o ochronie przyrody oraz niektórych innych ustaw²⁵, upłynął 15 listopada 2018 r. r. Kwestia ta została opisana szerzej, w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji: *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Środki na opracowanie planu ochrony w kwocie 24.274,4 tys. zł pozyskane zostały z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko²⁶ oraz NFOŚiGW²⁷ w 2017 roku. Następnie w latach 2017-2022 przygotowywane i recenzowane były m in. dane teledetekcyjne, operaty ochrony: ekosystemów leśnych, nieleśnych, wodnych, fauny, flory, zasobów kulturowych, zasobów i walorów krajobrazowych, grzybów, operat geodezyjny oraz synteza planu i projekt rozporządzenia. W okresach od 13 października 2021 r. do 24 czerwca 2022 r., od 5 maja do 10 października 2023 rok oraz od 24 września do 24 listopada odbyły się serie spotkań konsultacyjnych z radami gmin i Zespołem Lokalnej Współpracy²⁸. Opracowywana dokumentacja konsultowana były z Radą Naukową Parku na posiedzeniach 20 kwietnia, 27 października, 7 grudnia 2021 r. oraz 30 sierpnia 2023 r. Od 25 września do

²⁵ Dz. U. poz. 985.

²⁶ Wniosek o dofinansowanie w projekcie: *Przygotowanie planu ochrony Biebrzańskiego Parku Narodowego* złożono 31 stycznia 2017 roku, umowę podpisano 28 sierpnia 2017 roku.

²⁷ Wniosek o dofinansowanie projektu: *Przygotowanie planu ochrony Biebrzańskiego Parku Narodowego* złożono 23 czerwca 2017 r., umowę podpisano 25 października 2017 rok.

²⁸ W skład zespołu wchodził przedstawiciele gmin, organizacji pozarządowych, Wód Polskich, rolnicy i przedsiębiorcy.

15 października 2023 r. przeprowadzono 21-dniowe konsultacje społeczne. Następnie 27 października 2023 roku projekt po konsultacjach społecznych, przedstawiony został do zaopiniowania Radzie Naukowej Parku i właściwym radom gmin. Przekazanie projektu planu MKiŚ planowane jest 30 listopada 2023 r. Do dnia 13 listopada 2023 r. na opracowanie planu ochrony jednostka przeznaczyla 15.763,1 tys. zł. (akta kontroli str. 178)

2.2. Stosownie do § 8 ust. 1 rozporządzenia Ministra Środowiska 12 maja 2005 r. w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego, dokonywania zmian w tym planie oraz ochrony zasobów, tworów i składników przyrody²⁹ zakres prac nad projektem planu ochrony dla BbPN obejmował: [1] zestawienie materiałów publikowanych i niepublikowanych z operatów: ochrony ekosystemów leśnych, ochrony ekosystemów nieleśnych, ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego, ochrony ekosystemów wodnych, ochrony flory, ochrony fauny (kręgowce i bezkręgowce), ochrony zasobów i walorów krajobrazowych, ochrony grzybów, ochrony przyrody nieożywionej i gleb, ochrony zasobów wodnych; [2] wyszczególnienie gruntów w granicach obszaru objętego sporządzeniem projektu planu na podstawie danych z katastru nieruchomości lub ewidencji gruntów i budynków, według numerów działek ewidencyjnych, a dla gruntów będących w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe według numeracji przyjętej w planie urządzenia lasu, z podaniem rodzaju użytków gruntowych oraz ze wskazaniem gruntów Skarbu Państwa oraz gruntów będących w trwałym zarządzie parku narodowego (zadanie było częścią operatu geodezyjnego BbPN będącego w trakcie opracowania); [3] wyszczególnienie wód, z podaniem ich właścicieli i zarządców, kategorii wód, przynależności do dorzecza i regionu wodnego oraz ustaleń planów gospodarowania wodami (zadanie było częścią operatu ochrony zasobów wodnych BbPN będącego w trakcie kontroli w opracowaniu); [4] inwentaryzację zasobów, tworów i składników przyrody, walorów krajobrazowych oraz wartości kulturowych z ich charakterystyką, ocenę stanu i prognozę przyszłych zmian, w zakresie niezbędnym do zaplanowania ochrony (w ramach tego zadania opracowano operaty ochrony: 1) ekosystemów wodnych, 2) fauny – bezkręgowce i kręgowce, 3) flory, 4) ochrony przyrody nieożywionej i gleb, 5) grzybów, 6) zasobów i walorów krajobrazowych, 7) zasobów dziedzictwa kulturowego 8) ekosystemów leśnych 9) ekosystemów nieleśnych, 10) fauny kręgowców (awifauna) oraz operat zagospodarowania przestrzennego i turystycznego, natomiast w trakcie opracowywania był operat ochrony zasobów wodnych); [5] dokonanie ustaleń niezbędnych do identyfikacji i oceny istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych (identyfikacja tych zagrożeń została uwzględniona w operatach szczegółowych); [6] wykonanie ekspertyz w zakresie niezbędnym do zaplanowania ochrony (sporządzono m.in. charakterystykę współczesnej sieci hydrograficznej w dolinie Biebrzy, analizę zalewów wód powierzchniowych); [7] charakterystykę i ocenę uwarunkowań społecznych i gospodarczych ochrony Parku, w szczególności w zakresie dotychczas prowadzonej na jego terenie działalności wytwórczej, handlowej i rolniczej i jej wpływu na stan zasobów, tworów i składników przyrody, walorów krajobrazowych oraz wartości kulturowych (sporządzono operat syntezy: ocena społeczno-gospodarczych uwarunkowań ochrony środowiska BbPN); [8] charakterystykę i ocenę stanu zagospodarowania przestrzennego, ze szczególnym uwzględnieniem uwarunkowań zewnętrznych (w trakcie opracowania był zakres syntezy planu ochrony BbPN); [9] analizę skuteczności dotychczasowych sposobów ochrony, w tym rozpoznanie dotychczasowych zmian zasobów, tworów i składników przyrody, walorów krajobrazowych i wartości kulturowych oraz przyczyn tych zmian, ze szczególnym uwzględnieniem rezultatów przeprowadzonych działań ochronnych (sporządzono m.in. analizy skuteczności: a) dotychczasowych sposobów ochrony ekosystemów leśnych z uwzględnieniem ich relacji z ekosystemami nieleśnymi BbPN, b) dotychczasowych sposobów ochrony ekosystemów wodnych BbPN, c) dotychczasowych sposobów ochrony flory Parku i jej siedlisk, d) dotychczasowych sposobów ochrony siedlisk grzybów makroskopijnych i porostów w BbPN); [10] opracowanie koncepcji ochrony zasobów, tworów i składników przyrody oraz wartości kulturowych, a także eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych (w trakcie opracowywania był zakres syntezy planu ochrony); [11] wskazanie zadań ochronnych, wynikających z koncepcji, o której mowa w pkt

²⁹ Dz.U. poz. 794.

10, z podaniem ich rodzaju, zakresu i lokalizacji (w trakcie opracowywania był zakres syntezy planu ochrony); [12] ocenę przewidywanych skutków planu, w tym oszacowanie kosztów jego realizacji (w trakcie opracowywania był zakres syntezy planu ochrony). Zakres przeprowadzonych inwentaryzacji obejmował elementy określone odpowiednio w § 9 ust. 1 rozporządzenia w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego, dokonywania zmian w tym planie oraz ochrony zasobów, tworów i składników przyrody.

Analiza projektu planu ochrony wykazała, że wskazane w projekcie zadania ochronne³⁰ na obszarach ochrony czynnej były zgodne ze specjalistycznymi opracowaniami wykonanymi na potrzeby jego opracowania oraz, że dla zidentyfikowanych istniejących zagrożeń wewnętrznych dla obszaru Parku zaplanowano zadania ochronne.³¹

(akta kontroli str. 179-183)

2.3. W okresie objętym kontrolą dla BbPN ustanowione zostały zadania ochronne na lata 2018-2020³² i 2021-2023³³.

Projekt zadań ochronnych 2018-2020 został opracowany 28 czerwca 2017 r. Identyfikacji i oceny istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych na obszarze BbPN dokonano w oparciu o wiedzę ekspercką pracowników Parku. Podstawą do niej była ocena wykonania wcześniejszych zadań, która poddana została sprawdzeniu, pod kątem aktualizacji oraz wyniki badań naukowych. Rada Naukowa Parku pozytywnie zaopiniowała projekt 7 lipca 2017 r., następnie 4 października 2017 r. przekazano go Ministrowi Środowiska. W zadaniach ochronnych 2018-2020 wprowadzono trzy zmiany. Jedna zmiana z 9 marca 2018 r. podyktowana była koniecznością skanalizowania ruchu turystycznego w górnym basenie Parku, wynikającą ze wzrostu zainteresowania turystycznego w tym obszarze. Dwie zmiany z 9 sierpnia podyktowane były względami społecznymi, tzn. umożliwieniem lokalnym rolnikom pozyskiwania paszy dla zwierząt gospodarskich w warunkach utrzymywania się długotrwałej suszy.

³⁰ Szczegółową analizą objęto sześć zadań ochronnych: [1] poprawa warunków wodnych doliny Biebrzy poprzez ograniczenie odpływu wód – budowa, konserwacja i zarządzanie budowlami technicznymi – działanie priorytetowe (ekosystem wodny); [2] zabiegi pielęgnacyjne w drzewostanach fazy inicjalnej i młodocianej (ekosystemy leśne); [3] ograniczenie występowania zielnych inwazyjnych gatunków obcego pochodzenia (ekosystemy nieleśne), [4] utrzymanie regularnego, ekstensywnego koszenia łąk świeżych, w tym reprezentujących siedlisko 6510 (ekosystemy nieleśne); [5] usuwanie gatunku inwazyjnego – klonu jesionolistnego *Acer negundo*, w celu ochrony gatunków rodzimych roślin szczególnie związanych z lasami wilgotnymi i okrajkami, także z borami (fauna); [6] ochrona populacji ptaków siewkowych i cietrzewia poprzez redukcję liczebności lisa i jenota na obszarze Parku (flora).

³¹ Analiza sześciu zagrożeń: [1] pogorszenie warunków wodnych siedlisk mokradłowych spowodowane pracami hydrotechnicznymi, utrzymaniami cieków i rowów (ekosystemy wodne); [2] obce gatunki inwazyjne (ekosystemy leśne i nieleśne) [3] zaniechanie / brak koszenia (ekosystemy nieleśne); [4] zarzucenie pasterstwa, brak wypasu (ekosystemy nieleśne, flora); [5] antropogeniczne zmniejszenie spójności siedlisk [ekosystemy nieleśne, flora]; [6] odnawianie lasu po wycince (nasadzenia) - niewłaściwy dobór gatunków do sztucznych odnowień lasu, wykazała, że dla każdego z nich zaplanowano zadania ochronne, w tym odpowiednio: [1] odtwarzanie lub zachowanie warunków wodnych warunkujących czynny proces bagienny w mokradłach oraz odpowiednich dla właściwego stanu siedlisk przyrodniczych oraz utrzymanie dynamiki stanu wód rzecznych; [2] usuwanie obcych gatunków flory, w tym inwazyjnych, zagrażających przedmiotom ochrony w obszarze Natura 2000 Ostoja Biebrzańska i w obszarze Natura 2000 Dolina Biebrzy i eliminacja obcych gatunków fauny, w tym inwazyjnych, stanowiących zagrożenie dla przedmiotów ochrony w obszarze Natura 2000 Ostoja Biebrzańska i w obszarze Natura 2000 Dolina Biebrzy; [3] i [4] utrzymywanie nieleśnych zbiorowisk roślinnych przez wykaszanie lub wypas, dostosowane do typu zbiorowisk roślinnych i biologicznych właściwości gatunków będących przedmiotami ochrony w obszarze Natura 2000 Ostoja Biebrzańska i w obszarze Natura 2000 Dolina Biebrzy; [5] odtwarzanie siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków roślin i zwierząt oraz hamowanie sukcesji w ekosystemach nieleśnych, w szczególności przez usuwanie drzew i krzewów; [6] nabywanie gruntów na rzecz Skarbu Państwa, w tym w ramach realizacji prawa pierwokupu lub na rzecz Parku oraz ochrona roślin, zwierząt lub grzybów.

³² Zarządzenie Ministra Środowiska z 17 stycznia 2018 r. w sprawie zadań ochronnych dla Biebrzańskiego Parku Narodowego (Dz.U.M.Ś. z 18 stycznia 2018 r. poz. 13), zmieniony zarządzeniem Ministra Środowiska z 9 marca 2018 r. zmieniającym zarządzenie w sprawie zadań ochronnych dla Biebrzańskiego Parku Narodowego (Dz.U.M.Ś. z 9 marca 2018 r. poz. 20) oraz zarządzeniem Ministra Środowiska z 9 sierpnia 2018 r. zmieniającym zarządzenie w sprawie zadań ochronnych dla Biebrzańskiego Parku Narodowego (Dz.U.M.Ś. z 9 sierpnia 2018 r. poz. 46); zarządzenie ze zmianami dalej zwane: *zadania ochronne 2018-2020*.

³³ Zarządzenia MKiŚ z 15 stycznia 2021 r. w sprawie zadań ochronnych dla Biebrzańskiego Parku Narodowego na lata 2021-2023 (Dz.U.MKiŚ z 15 stycznia 2021 r. poz. 4); zarządzenie zwane dalej: *zadania ochronne 2021-2023*.

Projekt zadań ochronnych 2021-2023 został opracowany 17 listopada 2020 r. Identyfikacji i oceny istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych na obszarze Parku, dokonano w taki sam sposób jak w przypadku poprzedniego projektu, uwzględniając wyniki nowych badań naukowych. Projekt został pozytywnie zaopiniowany przez Radę Naukową Parku 27 listopada 2020 r. i przedłożony MKiŚ 11 grudnia 2020 r., tj. zaledwie 21 dni przed upływem terminu obowiązywania poprzednich zadań ochronnych. Dyrektor wyjaśnił, że przygotowanie trzyletniego projektu zadań ochronnych jest zadaniem złożonym, wykraczającym poza standardowe ramy bieżącej działalności Parku, realizowanym równoległe do tej działalności. Natomiast splot wydarzeń, które miały miejsce w roku 2020, zdestabilizował standardowe funkcjonowanie Parku i wydłużył czas niezbędny na jego opracowanie i zatwierdzenie. W marcu tego roku został ogłoszony stan pandemii COVID 19, który narzucił konieczność ograniczania kontaktów międzyludzkich oraz przyniósł długotrwałe absencje pracowników z powodu choroby. W kwietniu miał miejsce największy pożar w historii Parku i w jego konsekwencji odbywały się liczne kontrole instytucji zewnętrznych (w okresie od maja do końca października było ich łącznie 12), które wymagały obsługi przez pracowników merytorycznych. W maju został odwołany Dyrektor i do 15 grudnia 2020 r. jego obowiązki pełnił zastępca. Ponadto projekt zadań ochronnych wymaga pozytywnej opinii Rady Naukowej, której kadencja skończyła się 2 lutego 2020 r. Mimo, że Park przesłał MKiŚ propozycję składu nowej Rady Naukowej 14 stycznia 2020 r., została powołana dopiero 10 sierpnia 2020 r., a jej pierwsze inauguracyjne posiedzenie miało miejsce 18 września 2020 r. Dopiero kolejne posiedzenie 27 listopada 2020 r., było poświęcone projektowi zadań ochronnych. Zadania ochronne 2021-2023 nie były zmieniane.

W zadaniach ochronnych 2018-2020 zidentyfikowano:

- 29 zagrożeń wewnętrznych istniejących, w tym m.in. [1] odwodnienie siedlisk bagiennych spowodowanych pracami hydrotechnicznymi i melioracjami prowadzące do degradacji torfowisk oraz innych zmian w ekosystemach wodno-błotnych, [2] rozprzestrzenianie się gatunków obcych inwazyjnych zagrażających rodzimym populacjom gatunków i zwierząt, [3] zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych m.in. na skutek intensyfikacji rolnictwa oraz urbanizacji przestrzeni, [4] presja związana z wędkowaniem, skutkująca pozostawianiem odpadów na brzegach rzeki Bierzy, jej starorzeczy i dopływach, [5] niezgodny z siedliskiem skład gatunkowy, uproszczona struktura wiekowa i przestrzenna drzewostanów sztucznego pochodzenia;
- trzy zagrożenia wewnętrzne potencjalne: [1] usuwanie drzew i krzewów w nadmiernym stopniu na obszarze objętym ochroną krajobrazową, [2] nowe inwestycje szczególnie drogowe i kolejowe, nieuwzględniające potrzeb ochrony przyrody Parku, powodujące fragmentyzację środowiska oraz stanowiące bariery w migracji zwierząt i będące przyczyną zwiększonej ich śmiertelności, [3] nadmierny rozwój turystyki wodnej w tym rozwój żeglugi śródlądowej, a w szczególności udostępnianie rzeki Biebrzy na odcinku od ujścia Kanału Augustowskiego do ujścia rzeki Biebrzy do Narwi dla dużych jednostek pływających, co potencjalnie wymagałoby regulacji rzeki;
- dziewięć zagrożeń zewnętrznych istniejących, w tym m.in. [1] odwodnienie siedlisk bagiennych spowodowane pracami hydrotechnicznymi i melioracyjnymi związanymi z utrzymaniem cieków prowadzące do degradacji torfowisk i eutrofizacji wód powierzchniowych, [2] zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych, [3] zanieczyszczenie powietrza;
- cztery zagrożenia zewnętrzne potencjalne: [1] inwestycje w zakresie energetyki odnawialnej, zwłaszcza wiatrowej stanowiącej zagrożenie dla ptaków i nietoperzy oraz elektrowni fotowoltaicznych zagrażających utratą walorów krajobrazowych; [2] zanieczyszczenie środowiska powodowane przez nowe inwestycje drogowe i kolejowe oraz nowe obiekty przemysłowe, [3] zanieczyszczenie świetlne, [4] zdarzenia o charakterze epizootii.

W zadaniach ochronnych 2021-2023 zidentyfikowano również 29 zagrożeń wewnętrznych istniejących, w tym 28 takich samych zagrożeń jak w poprzednich zadaniach ochronnych. Dodano nowe zagrożenie w postaci intensyfikacji rolnictwa na gruntach prywatnych polegające na wcześniejszym i częstszym koszeniu ekosystemów nieleśnych, skutkujące niszczeniem gniazd ptasich i zabijaniem piskląt oraz zrezygnowano z zagrożenia płoszenia

i niepokoienia zwierząt, niszczenia roślinności i tworów przyrody nieożywionej, na skutek nielegalnego wjazdu na teren BbPN pojazdów nieupoważnionych. Zagrożenia wewnętrzne potencjalne w zadaniach 2021-2023 nie uległy zmianie. Natomiast w zagrożeniach zewnętrznych istniejących i potencjalnych w stosunku do poprzednich zadań zidentyfikowano po jednym nowym zagrożeniu odpowiednio: [1] zmiany klimatu skutkujące degradacją struktury i funkcji siedlisk przyrodniczych, siedlisk roślin i zwierząt oraz zmniejszeniem populacji gatunków roślin i zwierząt, [2] choroby płazów powodowane przez grzyby pasożytnicze mogące przyczynić się do masowej śmiertelności płazów. Dyrektor wyjaśnił, że lista zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych istniejących i potencjalnych zawarta w zadaniach ochronnych nie jest listą stałą i niezmienną, jest modyfikowana i uzupełniana przede wszystkim na podstawie aktualnej wiedzy eksperckiej pracowników Parku, jak również dostępnych opracowań naukowych czy rekomendacji. Z tego względu w zadaniach ochronnych na lata 2021-2023 zagrożenie, w postaci „intensyfikacji rolnictwa na gruntach prywatnych polegająca na wcześniejszym i częstszym koszeniu ekosystemów nieleśnych skutkujące niszczeniem gniazd ptasich i zabijaniem piskląt”, ujęte było w zagrożeniach zewnętrznych istniejących (...), podobnie jak w zadaniach na lata 2018-2020 (...), ale również w zagrożeniach wewnętrznych istniejących (...). Intensyfikacja rolnictwa dotyczy gruntów prywatnych zlokalizowanych w granicach BbPN, która w ostatnich latach uległa nasileniu. Park w stosunku do gruntów prywatnych, znajdujących się w ochronie krajobrazowej (wszystkie grunty nie będące własnością/w zarządzie BbPN są wskazane jako obszary znajdujące się w ochronie krajobrazowej) może jedynie zalecić sposoby użytkowania zgodnie z wymogami ochrony przyrody, do których właściciele mogą się dobrowolnie zastosować. W przypadku, gdy koliduje to z ich interesami (prowadzenie intensywnej produkcji rolnej) nie mają obowiązku stosować się do tych zaleceń. W zadaniach ochronnych na lata 2021-2023 do zagrożeń zewnętrznych istniejących dodano (w porównaniu do zadań ochronnych na lata 2018-2020) zmiany klimatu. (...). Na obszarze Parku, w szczególności w ostatnich latach, obserwuje się związane ze zmianami klimatycznymi: niski stan wód podziemnych i powierzchniowych, suszę, ograniczenie powierzchni i przesunięcie w czasie wiosennych zalewów, krótszy okres zalegania pokrywy śnieżnej. Z tego względu zagrożenie to jest ujęte w załączniku nr 1, tabeli III pkt 2, po odwodnieniu siedlisk bagiennych jako jedno z najistotniejszych. Zwracam uwagę, że w tabelach zawartych w załączniku nr 1 do zadań ochronnych kolejność zagrożeń nie jest przypadkowa, ale uporządkowana od najistotniejszego, a to zagrożenie jest jednym z poważniejszych dla przyrody BbPN. Powodem pojawienia się w zadaniach ochronnych na lata 2021-2023 zagrożenia w postaci chorób płazów powodowanych przez grzyby pasożytnicze, mogące przyczynić się do masowej śmiertelności płazów (jako zagrożenie zewnętrzne potencjalne), jest rekomendacją przekazaną przez Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska³⁴ (...). W odniesieniu do rezygnacji z zagrożenia płoszenia i niepokoienia zwierząt, niszczenia roślinności i tworów przyrody nieożywionej, na skutek nielegalnego wjazdu na teren BbPN pojazdów nieupoważnionych Dyrektor wyjaśnił, że: W zadaniach ochronnych dla BbPN na lata 2021-2023 jest ujęte zagrożenie wewnętrzne istniejące w postaci płoszenia i niepokoienia zwierząt, niszczenia roślinności i tworów przyrody nieożywionej, na skutek nielegalnego wjazdu na teren BbPN pojazdów nieupoważnionych. W załączniku nr 1, w tabeli I, pkt 7 Negatywne oddziaływanie na przyrodę BbPN w podpunkcie 5 ujęto zapis: „nielegalnym wjazdem na teren BbPN pojazdów nieupoważnionych, w szczególności quadów, motocykli i samochodów terenowych powodującym płoszenie i niepokoienie zwierząt, niszczenie roślinności oraz tworów przyrody nieożywionej (np. wysp mineralnych potocznie zwanych „grądzikami”). W porównaniu do zapisu zawartego w zadaniach ochronnych 2018-2020 pkt 21, w pierwszej kolejności zawarto rodzaj negatywnego oddziaływania „nielegalny wjazd na teren (...) a w drugiej - jego skutek. Zapisy dotyczą tego samego negatywnego oddziaływania. Analiza sześciu zagrożeń wewnętrznych istniejących zidentyfikowanych w zadaniach ochronnych obowiązujących w okresie objętym kontrolą ([1] rozprzestrzenianie się gatunków obcych inwazyjnych zagrażających rodzinnym populacjom gatunków roślin i zwierząt, [2] nadmierna liczebność populacji gatunków rodzimych roślin i zwierząt, zagrażająca cennym przyrodniczo gatunkom lub siedliskom, [3] brak stabilności niektórych gatunków; [4] niezgodny z siedliskiem skład gatunkowy, uproszczona struktura wiekowa i przestrzenna

³⁴ Dalej: GDOS.

drzewostanów sztucznego pochodzenia, [5] nadmiernie rozmnażające się owady i grzyby uszkadzające drzewa w drzewostanach iglastych sztucznego pochodzenia, [6] uszkodzenia drzewostanów iglastych sztucznego pochodzenia w wyniku działań abiotycznych wykazała, że dla wszystkich tych zagrożeń zaplanowano zadania ochronne w postaci m.in. ręcznego usuwania (wyrwania lub koszenia) inwazyjnych gatunków obcego pochodzenia, przebudowy drzewostanów, przygotowania gleby pod budowę gatunków liściastych, regulację składu gatunkowego oraz zagęszczanie drzew w młodnikach, wykładanie pułapek na owady, korowanie drzew leżących, budowanie platform lęgowych, redukcję liczebności norki amerykańskiej, a także odstrzał redukcyjny osobników lisów.

(akta kontroli str. 184-185, 73-82)

2.4. Istotne – dla funkcjonowania BbPN – zagadnienia, w szczególności odnoszące się do sposobów udostępniania jego obszarów, w okresie objętym kontrolą zostały uregulowane zarządzeniami Dyrektora, wydanymi m.in. w sprawach:

- sposobów udostępniania obszarów BbPN w celach turystycznych i rekreacyjnych (zarządzenia: nr 28/2018 z 17 grudnia 2018 r., nr 6/2019 z 25 marca 2019 r., nr 08/2019 z 11 kwietnia 2019 r., nr 05/2021 z 22 lutego 2021 r. i nr 14/2022 z 21 czerwca 2022 r.),
- udostępniania BbPN do badań naukowych, monitoringu i zajęć dydaktycznych (zarządzenie nr 25/2018 z 4 grudnia 2018 r.),
- udostępniania BbPN do celów edukacji przyrodniczej - cennik opłat za usługi (zarządzenie nr 10/2019 z 17 maja 2019 r.),
- udostępniania obszarów BbPN do fotografowania, filmowania i nagrywania dźwięków (zarządzenie nr 08/2017 z 24 lutego 2017 r.),
- przewodników turystycznych oraz *Zezwoleń na wykonywanie usług przewodnickich po Biebrzańskim Parku Narodowym* (zarządzenia nr: 08/2018 z 30 kwietnia 2018 r., nr 03/2021 z 22 lutego 2021 r. i nr 33/2022 z 29 grudnia 2022 r.),
- organizacji działalności lotniczej w przestrzeni powietrznej BbPN (zarządzenie nr 16/2020 z 25 czerwca 2020 r. i nr 20/2023 z 14 czerwca 2023 r.),
- udostępniania BbPN do amatorskiego połowu ryb (zarządzenia nr: 10/2018 z 30 kwietnia 2018 r., nr 22/2019 z 18 grudnia 2019 r., nr 04/2021 z 22 lutego 2021 r. i nr 37/2021 z 30 grudnia 2021 r.),
- udostępniania kluczy do szlabanów zamykających drogi wewnętrzne Biebrzańskiego Parku Narodowego (zarządzenie nr 12/2015 z 29 lipca 2015 r.),
- otwarcia ścieżki edukacyjnej *Barwik* oraz fragmentu szlaku *Barwik-Gugny* (zarządzenie nr 27/2021 z 27 sierpnia 2021 r.).

Ustalono także regulaminy i cenniki korzystania z pól biwakowych: *Bóbr*, *Grzędy* i *Biały Grąd*.

(akta kontroli str. 186-188)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość polegającą na nieprzedłożeniu przez Dyrektora ministrowi właściwemu ds. środowiska projektu planu ochrony parku narodowego. Stosownie do postanowień art. 19 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody projekt planu ochrony opracowuje dyrektor parku narodowego, a ustanawia zgodnie z art. 19 ust. 5, minister właściwy ds. środowiska w terminie sześciu miesięcy od jego otrzymania. Ostateczny termin ustanowienia planu ochrony dla BbPN upłynął 15 listopada 2018 r. W świetle art. 4 ustawy o zmianie ustawy o ochronie przyrody oraz niektórych innych ustaw dla parków narodowych utworzonych przed dniem wejścia w życie tej ustawy (BbPN został utworzony w 1993 r., a ustawa weszła w życie 15 listopada 2008 r.), dla których nie ustanowiono planu ochrony, plan ten sporządza się w terminie 10 lat od dnia wejścia w życie wspomnianej ustawy, tj. do 15 listopada 2018 r. Z ustaleń kontroli wynika, że projekt planu ochrony Parku zostanie przedłożony MKiŚ 30 listopada 2023 r., tj. z ponad pięcioletnim opóźnieniem.

Dyrektor wyjaśnił, że: *Pierwszy projekt planu ochrony BbPN został opracowany w 2001 roku, ale nie został ustanowiony przez ówczesne Ministerstwo Środowiska, z uwagi na zmiany w Ustawie o ochronie przyrody. (...) W późniejszych latach (decyzją ówczesnego Dyrektora) Park przystąpił do opracowywania projektu planu zadań ochronnych dla Obszarów Natura 2000: Dolina Biebrzy i Ostoja Biebrzańska (lata 2011-2016). W 2017 roku, w momencie kiedy pojawiły się na ten cel środki finansowe i ogłoszony został nabór, Park złożył wniosek do*

POIŚ i NFOŚ o dofinansowanie projektu "Przygotowanie planu ochrony Biebrzańskiego Parku Narodowego". W tym samym roku Park uzyskał dofinansowanie projektu.

Przyczyną braku opracowania planu ochrony w terminie było podjęcie przez ówczesnego Dyrektora w 2010 roku prac nad projektami PZO dla obszarów Natura 2000 Dolina Biebrzy i Ostoja Biebrzańska, mimo, że zgodnie z obowiązującym wówczas art. 20 ust. 5 ustawy o ochronie przyrody, plan ochrony dla parku narodowego, w części pokrywającej się z obszarem Natura 2000 powinien uwzględniać zakres ochrony tego obszaru. Wobec czego opracowanie projektów PZO dla obszarów Natura 2000, nie zwalniało z obowiązku opracowania planu ochrony dla całego obszaru Parku. Angażowało natomiast zasoby kadrowe, czas³⁵ i środki w kwocie 2.299,4 tys. zł, które mogły zostać wykorzystane do opracowania planu ochrony w terminie wynikającym z ustawy. Należy przy tym zaznaczyć, że podjęte działania nie przyniosły efektu, ponieważ mimo przedłożenia Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w Białymstoku projektów PZO dla obszarów Natura 2000 Dolina Biebrzy i Ostoja Biebrzańska 30 stycznia 2015 r., nie wydał on zarządzenia w sprawie ich ustanowienia. Dyrektor wyjaśnił, że nie znał argumentów przemawiających za takim wyborem postępowania. Dodał jednak, że opracowania przyrodnicze wykonane w ramach prac nad projektem PZO i informacje w nich zawarte wykorzystywane są przez pracowników Parku w codziennej pracy i są cennym źródłem wiedzy.

(akta kontroli str. 73-82, 178, 631, 637-640)

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia nieprzedłożenie MKiŚ projektu planu ochrony parku, mimo że termin na jego ustanowienie upłynął 15 listopada 2018 r. Najwyższa Izba Kontroli zauważa, że niewywiązanie się z obowiązku opracowania projektu planu ochrony Parku, spowodowane były podjęciem w latach 2010-2015 działań mających na celu opracowanie projektów PZO dla obszarów Natura 2000 Ostoja Biebrzańska i Dolina Biebrzy. Działania te zaangażowały czas, zasoby kadrowe i środki w kwocie 2.299,4 tys. zł, mimo, że Park nie miał ustanowionego wówczas planu ochrony, a art. 20 ust. 5 ustawy o ochronie przyrody zobowiązywał do opracowania planu ochrony, który w części pokrywającej się z obszarami Natura 2000 powinien uwzględniać zakres ochrony tych obszarów. Tak więc opracowanie projektów PZO dla obszarów Natura 2000, nie zwalniało z obowiązku opracowania planu ochrony dla całego obszaru Parku. BbPN zapewnił ciągłość realizacji działań ochronnych poprzez terminowe opracowanie i ustanowienie projektów zadań ochronnych, odpowiadających wymogom art. 22 ust. 5 ustawy o ochronie przyrody, a także unormowanie kwestii związanych z udostępnianiem Parku.

3. Realizacja zadań związanych z ochroną przyrody parku narodowego i zarządzaniem jej zasobami oraz ich wpływ na zachowanie i ochronę zasobów przyrodniczych parku

Opis stanu faktycznego

3.1. Obszar i granice BbPN zostały ustalone rozporządzeniem Rady Ministrów z 9 września 1993 r. w sprawie utworzenia Biebrzańskiego Parku Narodowego³⁶ i nie były później zmieniane. Według powołanego rozporządzenia, powierzchnia Parku wynosiła 59.223 ha, a jego otulina – 66.824 ha. Takie dane figurowały też w Centralnym Rejestrze Form Ochrony Przyrody³⁷, mimo że w wyniku porównania przedstawionych przez Park danych o przebiegu granicy BbPN z danymi znajdującymi się w CRFOP ustalono 38 różnic³⁸. Dyrektor wyjaśnił,

³⁵ Wnioski o dofinansowanie prac nad projektami PZO złożono 25 stycznia 2010 r., środki zostały przyznane 1 lutego 2011 roku, w okresie od 7 lutego 2011 r. do 10 września 2014 r. zawierano umowy z wykonawcami projektów, zaś 30 stycznia 2015 r. przekazano projekt Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w Białymstoku.

³⁶ Dz.U. nr 86, poz. 399.

³⁷ Dalej: CRFOP.

³⁸ Różnice zlokalizowane były na działkach ewidencyjnych nr: [1] 289 obręb Koniuszki; [2] 832/1 obręb Kropiwno oraz 223 do 228 obręb Ostrowie, [3]; 1355/2 obręb Kamienna Stara; [4] 873/1, 878/1, 881/1 obręb Kamienna Stara; [5] 4/1, 1/3 obręb Domuraty oraz 536 obręb Horodnianka; [6] 252, 254, 256 obręb Rutkowszczyzna oraz 2642 obręb Biele Suchowolskie; [7] 1/1 obręb Karpowicze oraz 1778 obręb Biele Suchowolskie; [8] 926, 927 i 934 obręb Karpowicze; [9] 903, 905 obręb Karpowicze; [10] 865, 866, 868, 872, 875, 882, 888, 890 obręb Karpowicze; [11] 487, 489, 490, 826, 828, 829, 831, 837, 838, 839 obręb Karpowicze; [12] 438, 451, 453-465,

że w 21 przypadkach³⁹ różnice wynikały z wyznaczenia, rozporządzeniem w sprawie utworzenia BbPN granic Parku wzdłuż lewego brzegu lub biegu rzeki Biebrzy, której faktyczny przebieg w okresie 30 lat uległ zmianie i został poprawiony zgodnie z przebiegiem zarejestrowanym na ortofotomapie z 2022 roku (w 20 lokalizacjach) lub w toku modernizacji ewidencji gruntów. W dziewięciu⁴⁰ przypadkach w efekcie prac modernizacyjnych zmieniony został przebieg granic działek, jednak nie został zaktualizowany. W pięciu⁴¹ przypadkach, przebieg granicy na podstawie danych numerycznych ewidencji gruntów i budynków pozyskanych ze Starostwa Powiatowego w Sokółce w 2023 roku zaktualizował wykonawca operatu geodezyjnego planu ochrony BbPN. W pozostałych trzech przypadkach: [1] nieprawidłowo narysowano granicę w CRFOP⁴², [2] szczegółowa analiza opisu granicy w rozporządzeniu w sprawie utworzenia BbPN oraz dokumentów na podstawie których opisywano granicę (mapa drzewostanowa Nadleśnictwa Trzciannie, szkice przebiegu granic Nadleśnictwa Trzciannie, mapa zastępcza) wykazała, że ww. działki są zlokalizowane poza BbPN⁴³, [3] podczas edycji granicy popełniono pomyłkę, w zasobie danych BbPN przywrócono przebieg granicy zgodny z CRFOP⁴⁴. W związku z zaistniałymi różnicami prowadzono korespondencję mailową z Generalną Dyрекcją Ochrony Środowiska⁴⁵ w sprawie aktualizacji przebiegu granicy BbPN, jednak awaria komputera, z którego prowadzono korespondencję, uniemożliwiła odtworzenie treści i dat e-maili. Ponadto prowadzono korespondencję z MKiŚ w sprawie ustalenia przebiegu granicy BbPN po aktualnym przebiegu rzeki Biebrzy, Jegrzni i innych rzek. (akta kontroli str. 73-82, 189-210)

467, 468, 471, 473, 474, 476, 480/2, 481, 482, 485 obręb Karpowicze; [13] 1471 obręb Karpowicze; [14] 126, 128/2, 325, 884/1 obręb Zabiele oraz 397, 404/5, 404/4 obręb Dolistowo Stare; [15] 267/1, 268/4, 269//4, 270/5, 273/4 obręb Dolistowo Stare; [16] 1269/6-1269/22, 1267/3, 1267/4, 1270 obręb Szorce; [17] 120, 756 obręb Wilamówka; [18] 22, 54, 58, 29, 60, 1, 31, 68 obręb Szafranki; [19] od188/2 do 95/2 obręb Wroceń; [20] 326, 325, 315-317 obręb Sieburczyn oraz 235, 220 do 226/3, 205/2 do 211/2 obręb Rutkowskie; [21] 195/2 do 202, 133 do 2137/3, 37/2, 121/2, 122/2, 129/4-129/6, 130/2, 131, 96 obręb Rutkowskie; [22] 109/1, 108/2, 108/1, 107, 106, 103, 102, 101 obręb Szostaki; [23] 104/2, 104/1, 102 obręb Burzyn oraz 125/1, 125/2, 124/1, 124/2, 119, 115/2, 206, 114/2, 114/1, 113/1-113/3 obręb Szostaki oraz 118/1, 117, 116, 114/1 obręb Szostaki; [24] 11, 349, 282/1, 282/2, 279-281, 278/1, 278/2, 253/1, 253/2, 252/1, 252/2, 251, 179/2, 249, 247/1, 247/2, 246/1-246/4, 245 obręb Mocarze; [25] 264/1, 263/1-263/3, 262, 261, 260 obręb Mocarze; [26] 149/2, 150/1, 150/2, 151/2, 200 obręb Brzostowo; [27] 133/2, 133/1, 132/1, 132/2, 162 obręb Biodry oraz 216, 189 obręb Chyliny; [28] 1745/1, 1748/1, 1742/1, 1740/1, 1737/1, 1735/1, 1735/2, 1732/1, 1732/2, 1729/1, 1727/1 obręb Łoje Awissa; [29] 264, 265 obręb Kapice oraz 916 obręb Sojczyn Grądowy; [30] 885, 877, 1095 obręb Sojczyn Grądowy oraz 860 obręb Wólka P; [31] 158/2, 1095 obręb Sojczyn Grądowy; [32] 2782 obręb Wólka P; [33] 297/1, 54/3 obręb Kuligi; [34] 134 obręb Wólka P oraz 384 obręb Kuligi; [35] 382 obręb Kuligi, [36] 5219 obręb Wólka P oraz 718 obręb Tajenko; [37] 24, 25/10, 21/5, 47/1 obręb Czarny Las; [38] 98/2, 98/1, 118/1, 120/1, 122/2, 122/3, 98/3, 51/17, 51/16, 87/2, 88/2 obręb Stary Rogożyn.

³⁹ Dotyczy lokalizacji na działkach ewidencyjnych nr: [1] 289 obręb Koniuszki; [2] 252, 254, 256 obręb Rutkowszczyzna oraz 2642 obręb Biele Suchowolskie; [3] 926, 927 i 934 obręb Karpowicze; [4] 903, 905 obręb Karpowicze; [5] 865, 866, 868, 872, 875, 882, 888, 890 obręb Karpowicze; [6] 487, 489, 490, 826, 828, 829, 831, 837, 838, 839 obręb Karpowicze; [7] 438, 451, 453-465, 467, 468, 471, 473, 474, 476, 480/2, 481, 482, 485 obręb Karpowicze; [8] 126, 128/2, 325, 884/1 obręb Zabiele oraz 397, 404/5, 404/4 obręb Dolistowo Stare; [9] 267/1, 268/4, 269//4, 270/5, 273/4 obręb Dolistowo Stare; [10] 22, 54, 58, 29, 60, 1, 31, 68 obręb Szafranki; [11] od188/2 do 95/2 obręb Wroceń; [12] 326, 325, 315-317 obręb Sieburczyn oraz 235, 220 do 226/3, 205/2 do 211/2 obręb Rutkowskie; [13] 195/2 do 202, 133 do 2137/3, 37/2, 121/2, 122/2, 129/4-129/6, 130/2, 131, 96 obręb Rutkowskie; [14] 109/1, 108/2, 108/1, 107, 106, 103, 102, 101 obręb Szostaki; [15] 104/2, 104/1, 102 obręb Burzyn oraz 125/1, 125/2, 124/1, 124/2, 119, 115/2, 206, 114/2, 114/1, 113/1-113/3 obręb Szostaki oraz 118/1, 117, 116, 114/1 obręb Szostaki; [16] 11, 349, 282/1, 282/2, 279-281, 278/1, 278/2, 253/1, 253/2, 252/1, 252/2, 251, 179/2, 249, 247/1, 247/2, 246/1-246/4, 245 obręb Mocarze; [17] 149/2, 150/1, 150/2, 151/2, 200 obręb Brzostowo; [18] 133/2, 133/1, 132/1, 132/2, 162 obręb Biodry oraz 216, 189 obręb Chyliny; [19] 1745/1, 1748/1, 1742/1, 1740/1, 1737/1, 1735/1, 1735/2, 1732/1, 1732/2, 1729/1, 1727/1 obręb Łoje Awissa; [20] 2782 obręb Wólka P; [21] 297/1, 54/3 obręb Kuligi.

⁴⁰ Dotyczy lokalizacji na działkach ewidencyjnych nr: [1] 264/1, 263/1-263/3, 262, 261, 260 obręb Mocarze; [2] 264, 265 obręb Kapice oraz 916 obręb Sojczyn Grądowy; [3] 885, 877, 1095 obręb Sojczyn Grądowy oraz 860 obręb Wólka P; [4] 158/2, 1095 obręb Sojczyn Grądowy; [5] 134 obręb Wólka P oraz 384 obręb Kuligi; [6] 382 obręb Kuligi, [7] 5219 obręb Wólka P oraz 718 obręb Tajenko; [8] 24, 25/10, 21/5, 47/1 obręb Czarny Las; [9] 98/2, 98/1, 118/1, 120/1, 122/2, 122/3, 98/3, 51/17, 51/16, 87/2, 88/2 obręb Stary Rogożyn.

⁴¹ Dotyczy lokalizacji na działkach ewidencyjnych nr: [1] 832/1 obręb Kropiwno oraz 223 do 228 obręb Ostrowie, [2]; 1355/2 obręb Kamienna Stara; [3] 873/1, 878/1, 881/1 obręb Kamienna Stara; [4] 4/1, 1/3 obręb Domuraty oraz 536 obręb Horodniana; [5] 1/1 obręb Karpowicze oraz 1778 obręb Biele Suchowolskie.

⁴² Lokalizacja działki ewidencyjne nr 120, 756 obręb Wilamówka.

⁴³ Lokalizacja działki ewidencyjne nr 1269/6-1269/22, 1267/3, 1267/4, 1270 obręb Szorce.

⁴⁴ Lokacja działka ewidencyjna nr 1471 obręb Karpowicze.

⁴⁵ Dalej: GDOS.

3.2. Zadania ochronne obowiązujące w okresie objętym kontrolą⁴⁶ na obszarach objętych ochroną ścisłą w BbPN zakładały przeprowadzenie w:

- ekosystemach leśnych dwóch zbiegów ochronnych obejmujących: [1] ochronę różnorodności biologicznej ekosystemów leśnych przed inwazyjnymi gatunkami obcego pochodzenia, poprzez: ręczne usuwanie okazów tych gatunków⁴⁷ oraz [2] rozebranie istniejących ogrodzeń dawnych upraw leśnych (w jednym oddziale);
- zakresie infrastruktury zabiegów obejmujących konserwację, remont i przebudowę nawierzchni dróg i szlaków turystycznych, podcinanie gałęzi drzew i krzewów oraz zapewnienie bezpieczeństwa na drogach i szlakach turystycznych⁴⁸;
- ramach czynnej ochrony gatunków roślin i zwierząt (bocian czarny, orlik grubodzioby, orlik krzykliwy, puchacz) jednego zabiegu obejmującego budowę platform lęgowych, zabezpieczenie gniazd przed presją drapieżników oraz monitoring⁴⁹.

Zadania ochronne 2018-2023 na obszarach objętych ochroną czynną w BbPN zakładały przeprowadzenie w:

- ekosystemach leśnych 36 zabiegów obejmujących⁵⁰ m.in.: przebudowę drzewostanów, uprzątnięcie drzew i krzewów utrudniających przygotowanie gleby, przygotowanie gleby pod sadzenie, pielęgnowanie upraw i nasadzeń, regulację składu gatunkowego;
- w nieleśnych ekosystemach łądowych 30 zabiegów obejmujących⁵¹ m.in.: usunięcie podrostu drzew i krzewów, wykaszanie fragmentów muraw zarastających trzcinnikiem piaskowym, ochronę siedlisk poprzez usuwanie odpadów znalezionych w strefie przybrzegowej oraz zapobieganie degradacji siedlisk bagiennych;
- ramach czynnej ochrony gatunków roślin 20 zabiegów obejmujących⁵² m.in.: koszenie ręczne łąk, wypas, usuwanie drzew i krzewów;
- ramach czynnej ochrony gatunków zwierząt 41 zabiegów obejmujących⁵³ m.in.: koszenie runi, budowę platform lęgowych, ograniczenie populacji norki amerykańskiej, monitoring, leczenie i rehabilitację dzikich zwierząt trafiających do ośrodka.

Zadania ochronne 2018-2022 na obszarach ochrony krajobrazowej w BbPN zakładały przeprowadzenie w:

- ekosystemach leśnych dwóch zabiegów obejmujących: [1] usuwanie gatunków inwazyjnych obcego pochodzenia⁵⁴, [2] remont grobli w sąsiedztwie Kanału Kapickiego;
- w nieleśnych ekosystemach łądowych trzech zabiegów obejmujących⁵⁵: [1] ochronę różnorodności biologicznej przed inwazyjnymi gatunkami obcego pochodzenia, [2] utrzymanie lub odtworzenie ekosystemów, [3] ochronę siedliska przyrodniczego Starorzeczca;
- zakresie infrastruktury dwa zabiegi obejmujące: [1] ochronę, edukację i udostępnianie ekosystemów oraz [2] utrzymanie infrastruktury edukacyjnej, turystycznej i rekreacyjnej⁵⁶;
- w ramach czynnej ochrony roślin siedmiu zabiegów obejmujących: [1] przygotowanie dogodnych miejsc do kiełkowania i rozwoju⁵⁷, [2] koszenie roślinności zielnej⁵⁸, [3] usunięcie gatunków obcych inwazyjnych⁵⁹, [4] usuwanie odrostów drzew i krzewów⁶⁰;

⁴⁶ Zadania ochronne 2018-2020 i 2021-2023.

⁴⁷ Działanie uwzględnione zarówno w zadaniach ochronnych 2018-2020 oraz 2021-2023.

⁴⁸ Działanie uwzględnione zarówno w zadaniach ochronnych 2021-2023.

⁴⁹ J/w.

⁵⁰ W tym 23 działań uwzględnionych w zadaniach ochronnych 2018-2020 i 12 w 2021-2023.

⁵¹ Po 15 wynikających z zadań ochronnych 2018-2020 i 2021-2023.

⁵² Po 10 wynikających z zadań ochronnych 2018-2020 i 2021-2023.

⁵³ W tym 14 działań uwzględnionych w zadaniach ochronnych 2018-2020 i 17 w 2021-2023.

⁵⁴ Działanie uwzględnione zarówno w zadaniach ochronnych 2018-2020 jak i 2021-2023.

⁵⁵ J/w.

⁵⁶ Działanie uwzględnione w zadaniach ochronnych 2021-2023.

⁵⁷ Działanie uwzględnione zarówno w zadaniach ochronnych 2018-2020 jak i 2021-2023.

⁵⁸ J/w.

⁵⁹ J/w.

⁶⁰ Działanie uwzględnione w zadaniach ochronnych 2021-2023.

- w ramach czynnej ochrony gatunków zwierząt 18 zabiegów⁶¹ obejmujących m.in. koszenie runi, ograniczenie liczebności populacji drapieżników np. lisa, ograniczenie przebywania ludzi na noclegowiskach, ograniczenie śmiertelności płazów podczas wędrówek.

Szczegółowym badaniem objęto 61 zabiegów ochronnych⁶² w tym wszystkie siedem na obszarach objętych ochroną ścisłą⁶³ i wszystkie 33 na obszarach objętych ochroną krajobrazową⁶⁴ oraz 21 wybranych losowo na obszarach objętych ochroną czynną⁶⁵. Z 61 objętych kontrolą zabiegów ochronnych zaplanowanych w latach 2018-2023 zrealizowanych zostało 50. W trakcie realizacji było pięć zabiegów zaplanowanych w zadaniach ochronnych 2021-2023, w tym trzy na obszarach objętych ochroną czynną w zakresie: regulacji składu gatunkowego oraz zagęszczenia drzew w młodnikach przez usuwanie zbędnych drzew, w okresie od 16 sierpnia do końca grudnia, utrzymania infrastruktury edukacyjnej, turystycznej i rekreacyjnej i ochrony niebielistka trwałego przez usuwanie podrostu drzew i krzewów oraz koszenie, a także dwa na obszarach ochrony krajobrazowej w zakresie: ochrony sasanki łąkowej poprzez zabiegi koszenia roślinności zielnej na poboczach Carskiej Drogi i ochrony cietrzewia przez redukcję osobników konkurencyjnego gatunku obcego bażanta, a także zasilanie populacji dodatkowymi osobnikami. Nie zrealizowano sześciu zabiegów, po trzech ujętych w zadaniach ochronnych 2018-2020 i 2021-2023 i zaplanowanych na obszarach ochrony krajobrazowej. Cztery zabiegi obejmujące ochronę: [1] sasanki otwartej przez przygotowanie miejsc dogodnych do kiełkowania i rozwoju siewek; [2] błotniaka stawowego, błotniaka łąkowego, orlika grubodziobego, derkacza, kszyka, dubelta, rycyka, kulika wielkiego, krwawodzioba uszatki błotnej oraz wodniczki poprzez koszenie runi, wypas zwierząt gospodarskich oraz wycięcie

⁶¹ W tym siedmiu działań uwzględnionych w zadaniach ochronnych 2018-2020 i dziewięciu w 2021-2023.

⁶² W tym 29 ujętych w zadaniach ochronnych 2018-2020 i 32 zadaniach ochronnych 2021-2023.

⁶³ W tym trzy ujęte w zadaniach ochronnych 2018-2020 i cztery w 2021-2023

⁶⁴ W tym 15 ujętych w zadaniach ochronnych 2018-2022 i 18 w zadaniach ochronnych 2021-2023.

⁶⁵ W tym 10 ujętych w zadaniach ochronnych 2018-2020: [1] monitorowanie i prognozowanie występowania owadów poprzez: 1) wkładanie pułapek feromonowych na: a) brudnicę mniszkę, b) brudnicę nieparkę, c) kornika drukarza, d) zwójkę dębową; [2] ochrona różnorodności biologicznej ekosystemów leśnych przed inwazyjnymi gatunkami obcego pochodzenia, poprzez wykopywanie, koszenie i wrywanie okazów tych gatunków, w tym niecierpka drobnokwiatowego, dębu czerwonego, czeremchy amerykańskiej, robinii akacjowej, łubinu trwałego i innych; [3] ochrona siedliska przyrodniczego 3150 starorzeczca poprzez usuwanie odpadów znalezionych w zbiornikach i ich otoczeniu, w terminie od stycznia do lutego oraz od sierpnia do grudnia; [4] ochrona siedliska przyrodniczego 6230 Bogate florystycznie górskie i niżowe murawy bliźniczkowe poprzez: 1) wycięcie krzewów i pojedynczych brzóz, osik oraz ich podrostu, z zachowaniem drzew starszych i dziuplastych oraz większych, zwartych kęp krzewów z użyciem sprzętu ręcznego 2) wyniesienie lub wywiezienie biomasy poza obręb siedliska. Wykonanie zabiegów w terminie od dnia 16 sierpnia do dnia 31 stycznia; 2) użytkowanie pastwiskowe, kośne, kośno-pastwiskowe lub naprzemienne (w niektórych latach pastwiskowe, a w niektórych kośne); [5] zapobieganie degradacji siedlisk bagiennych poprzez: 1) odtworzenie 28 km rzeki "Martwy" poprzez udrożnienie fragmentów jej koryta, 2) budowa przepustu niskopiętrzącego na rzece Elk; [6] obuwik pospolity, zabiegi: usuwanie drzew i krzewów, usuwanie krzewów malin, usuwanie gatunków ekspansywnych; [7] niebielistka trwała, zabiegi: usuwanie podrostu drzew i krzewów oraz koszenie; [8] żuraw, zabiegi: ograniczenie przebywania ludzi na noclegowiskach żurawia w godzinach nocnych; [9] niepyłak mnemozyna, zabiegi: usuwanie podrostu drzew i krzewów, [10] strzępotek edypus, zabiegi: ochrona przed nielegalnymi odłowami na potrzeby kolekcjonerstwa oraz 11 ujętych w zadaniach ochronnych 2021-2023: [1] regulacja składu gatunkowego oraz zagęszczenia drzew w młodnikach przez usuwanie zbędnych drzew, w okresie od 16 sierpnia do końca grudnia; [2] ochrona różnorodności biologicznej ekosystemów leśnych przed inwazyjnymi gatunkami obcego pochodzenia, poprzez wykopywanie, koszenie i wrywanie okazów tych gatunków, w tym: niecierpka drobnokwiatowego, nawłoci późnej, dębu czerwonego, czeremchy amerykańskiej, robinii akacjowej, klonu jesionolistnego, łubinu trwałego, nawłoci kanadyjskiej i innych inwazyjnych gatunków obcego pochodzenia; [3] Zapobieganie degradacji siedlisk bagiennych, poprzez: budowę urządzeń piętrzących, eksploatację urządzeń piętrzących, modernizację oraz remonty urządzeń piętrzących; [4] ochrona siedliska przyrodniczego 3270 poprzez zalewane muliste brzegi rzek poprzez usuwanie odpadów znalezionych w strefie brzegowej Biebrzy, w terminie od stycznia do lutego oraz od sierpnia do grudnia; [5] ochrona siedliska przyrodniczego 6440 łąki selernicowe poprzez koszenie raz w roku w terminie od dnia 1 września do dnia 30 października, zebranie i usunięcie skoszonej biomasy w terminie do 2 tygodni po pokosie lub ułożenie siana w przyzmy, w tym przyzmy bałotowe, stogi lub brogi; [6] utrzymanie infrastruktury edukacyjnej, turystycznej i rekreacyjnej; [7] leniec bezpodkwiatkowy, zabiegi: koszenie ręczne runi łąkowej, wypas, usuwanie ekspansywnych gatunków zielnych, malin, podrostu drzew i krzewów, wycięcie pojedynczych drzew; [8] szachownica kostkowata, zabiegi: koszenie ręczne runi łąkowej wraz z usunięciem biomasy; [9] niebielistka trwała, zabiegi: usuwanie podrostu drzew i krzewów oraz koszenie; [10] żuraw, zabiegi: ograniczenie przebywania ludzi na noclegowiskach żurawia w godzinach nocnych; [11] konik polski, zabiegi: prowadzenie hodowli zachowawczej w Ośrodku Hodowli Zwierząt.

drzew i krzewów; [3] różnorodności biologicznej ekosystemów leśnych przed inwazyjnymi gatunkami obcego pochodzenia, poprzez wykopywanie, koszenie i wrywanie okazów tych roślin, takich jak czeremcha amerykańska, dąb czerwony, niecierpek drobnokwiatowy i innych; [4] lipiennika loesela przez usunięcie gatunków obcych inwazyjnych, w tym kolczurki klapowanej, nawłoci późnej oraz nawłoci kanadyjskiej nie zostały zrealizowane, ponieważ zostały zaplanowane na gruntach nie będących własnością BbPN i wymagały uzgodnień z właścicielem, w szczególności gdy wiązało się to z inwazyjnym działaniem na gruncie. Dyrektor wyjaśnił, że brak planowania do realizacji takich zadań w ochronie krajobrazowej pozbawiłoby Park możliwości ich podejmowania, gdyby pozyskano zgodę właściciela lub środki na wykup gruntu. Dwa zadania w zakresie ochrony: [1] rzadkich gatunków glonów przez usuwanie odrostów drzew i krzewów oraz [2] wilka i rysia przez zapewnienie ciągłości korytarzy ekologicznych i optymalizację środowiska leśnego nie zostały zrealizowane, w pierwszym przypadku z braku specjalistycznych zasobów kadrowych (pracownik odpowiedzialny za realizację zadania, w latach 2018-2019 został zaangażowany do realizacji projektu planu ochrony BbPN przez co nie realizował żadnych zadań w terenie, a w 2020 roku przebywał na urlopie), natomiast w drugim nie wynikała potrzeba realizacji zadania w ochronie krajobrazowej.

Pracownicy Parku samodzielnie realizowali zabiegi ochronne obejmujące m.in.: usuwanie obcych gatunków inwazyjnych, monitoring, wycinanie drzew i krzewów, wykonanie zabezpieczeń, prace pielęgnacyjne, prace porządkowe, remonty, gospodarowanie wodą, koszenie ręczne, hodowlę oraz redukcję zwierząt. Natomiast podmioty zewnętrzne zrealizowały zabiegi obejmujące m.in. koszenie mechaniczne i ręczne, remonty oraz likwidację ogrodzenia. Realizacja zbiegów wykonywanych przez podmioty zewnętrzne sprawdzana była poprzez uzyskiwanie informacji od służb terenowych w postaci wypełnionej karty kontroli zabiegów ochronnych, nadzór nad ich realizacją oraz oświadczeń wykonawcy z realizacji działań lub protokół. Badanie prawidłowości wyboru wykonawców realizujących zabiegi ochronne oraz sposobu ich realizacji opisane zostało w pkt. 3.8. niniejszego wystąpienia.

BbPN zawarł z właścicielami gruntów dwie umowy w celu wykonywania zabiegów ochronnych na obszarach objętych ochroną krajobrazową obowiązującą w latach 2017-2037. W latach 2019-2023 BbPN dokonał wykupu ogółem 483,6 ha gruntów prywatnych (472 działki) za łącznie 5.394,6 tys. zł, w poszczególnych latach kolejno: 192,6 ha (1.911,2 tys. zł), 108,2 ha (1.184,5 tys. zł), 84,3 ha (942,1 tys. zł), 55,3 (707,9 tys. zł) i 43,2 ha (648,7 tys. zł).

(akta kontroli str. 211-292)

3.3. W ramach udostępniania Parku odwiedzającym, w latach 2019-2023 (do 30 czerwca) BbPN odwiedziło łącznie 293,8 tys. osób, w poszczególnych latach kolejno: 57,6 tys., 68 tys., 65,4 tys., 50,6 tys. oraz 52,2 tys. osób. Liczbę osób odwiedzających Park monitorowano na podstawie sprzedaży biletów wstępu (na szlaki lądowe i wodne), licencji na amatorski połów ryb oraz ewidencję wejść bezpłatnych. Miejsca udostępniane i maksymalne liczby osób przebywających jednocześnie w tych miejscach zostały określone w zadaniach ochronnych, w których przewidziano udostępnianie w celach:

- a) naukowych, w strefie ochrony ścisłej do 50 osób jednocześnie, czynnej do 80 osób jednocześnie, krajobrazowej do 100 osób jednocześnie oraz na obszarze całego BbPN grupy do 20 osób z opiekunem (bez ograniczeń liczby grup) na szlakach turystycznych i do 200 metrów od szlaku, zaś od 2021 roku grupy do 25 osób;
- b) edukacyjnych, wydzielono 17 obiektów, na których jednocześnie mogło przebywać od 25 do 200 osób, od 2021 roku 15 obiektów, na których jednocześnie mogło przebywać od 50 do 275 osób;
- c) turystycznych: obiekt *Krzyż Wawra*, na którym jednocześnie mogło przebywać 300 osób (od 2021 roku – 350), a od 2021 roku również obiekty *Bóbr*, pole namiotowe *Grzędy* i *Biały Grąd*, na których mogło przebywać jednocześnie odpowiednio 300, 100 i 50 osób (obiekty te wcześniej udostępniane były celach rekreacyjnych);
- d) rekreacyjnych w 20 lokalizacjach mogło przebywać od 50 do 500 osób jednocześnie, a począwszy od 2021 roku w 17 lokalizacjach od 50 do 700 osób (trzy lokalizacje udostępnione wcześniej w celach rekreacyjnych od 2021 roku udostępniane były w celach turystycznych);

e) amatorskiego połowu ryb w 57 miejsca mogło przebywać od 25 do 500 osób jednocześnie, a od 2021 roku 750 osób.

Dyrektor wyjaśnił, że maksymalną liczbę osób w projektach zadań ochronnych ustalono na podstawie rozeznania i doświadczenia zawodowego służb terenowych i pracowników zajmujących się udostępnianiem Parku. Przyjęta liczba osób stanowiła wypadkową wiedzy i doświadczenia osób, które mają do czynienia z kontrolą ruchu turystycznego na terenie Parku. (akta kontroli str. 73-82, 292-294)

W okresie objętym kontrolą na terenie BbPN zorganizowano cztery wydarzenia rekreacyjne, w tym po jednym w 2021 i 2022 roku oraz dwa w 2023 roku. Zgodę na ich realizację, na wniosek organizatora, każdorazowo wydawał Dyrektor. W zgodzie tej Dyrektor określał m.in. obowiązek zgłoszenia wjazdu na teren obrębu lub obwodu ochronnego do właściwego konserwatora, obowiązek przestrzegania przepisów o ochronie przyrody oraz termin ważności zezwolenia. W ramach tych wydarzeń zorganizowano warsztaty fotograficzne, dwukrotnie sprzątanie rzeki Biebrzy oraz wycieczkę terenową w poszukiwaniu i nasłuchiwaniu sów. Ponadto cyklicznie organizowane były na terenie Parku zawody wędkarskie. W latach 2019-2023 miało miejsce 40 imprez o takim charakterze w tym w poszczególnych latach odpowiednio 11, trzy, osiem, 10 oraz osiem. Udział w zawodach brało od ośmiu do 34 uczestników. (akta kontroli str. 295-310)

Infrastruktura turystyczna Parku składała się z:

- z 23 szlaków turystycznych, w tym 13 pieszych o łącznej długości 334,7 km (w tym 93,4 km na terenie BbPN), osiem rowerowych o łącznej długości 613,4 km (w tym 73,8 km na terenie BbPN) oraz dwóch konnych o łącznej długości 89 km (w tym 18,4 na terenie BbPN);
- 15 ścieżek edukacyjnych o łącznej długości 36,1 km, w tym 31,2 km na terenie BnPN, na których znajdowało się łącznie 103 przystanki edukacyjne;
- czterech ścieżek biegowych o łącznej długości 18,8 km, w tym 18,5 km na terenie BbPN;
- 10 szlaków wodnych (w tym po jednym żeglownym i podwodnym) o łącznej długości 479,5 km, w tym na terenie BbPN 298,7 km.

Ogłędziny ścieżki edukacyjnej⁶⁶, wykazały że na całej długości ścieżka przebiega po kładce. Kładka i infrastruktura ścieżki była w dobrym stanie technicznym. Wzdłuż ścieżki wyznaczono pięć przystanków edukacyjnych, w tym dwie platformy widokowe (z tablicami informacyjnymi). Natomiast w trakcie oględzin szlaku turystycznego⁶⁷ stwierdzono, że znajdujące się na szlaku obiekty, w tym: balustrada platformy widokowej, ogrodzenie miejsca postojowego, oznakowanie, tablice informacyjne były w dobrym stanie technicznym. Na szlaku nie stosowano sztucznych ograniczeń zapobiegających zejściu turystów poza trasę, aby nie ograniczać naturalnego przepływu zwierzyny (w trakcie oględzin nie zaobserwowano schodzenia turystów poza szlak). (akta kontroli str. 311-339)

3.4. W skład funkcjonującej na terenie BbPN Straży Parku wchodziło siedem osób: Komendant Straży, Zastępca Komendanta, Dowódca Grupy Terenowej Straży oraz czterech starszych strażników (wszyscy mieli aktualne upoważnienia do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego). Upoważnienia do nakładania grzywien w drodze mandatu posiadała również jedna osoba zatrudniona na stanowisku strażnika w obwodzie ochronnym. W okresie objętym kontrolą (do końca III kwartału 2023 roku) Straż Parku wystawiła 141 mandatów na kwotę 19,5 tys. zł (w 2019 roku – 46 na kwotę 6,6 tys. zł, 2020 roku – 27 na kwotę 2,9 tys. zł, 2021 rok – 16 na kwotę 1,7 tys. zł, 2022 roku – 19 na kwotę 3,4 tys. zł oraz 2023 rok – 33 na kwotę 4,9 tys. zł). Najwięcej grzywien w drodze mandatu, tj. 123 na kwotę 16,5 tys. zł nałożono za nielegalny połów ryb i innych organizmów wodnych, osiem na kwotę 1,7 tys. zł za pozyskiwanie, niszczenie lub umyślne uszkodzanie roślin oraz grzybów, pięć na kwotę 700 zł za poruszanie się pojazdami poza wyznaczonymi drogami, trzy na kwotę 350 zł za poruszanie się poza wyznaczonymi szlakami oraz dwa na kwotę 300 zł za użytkowanie,

⁶⁶ Czerwone Bagno. Oględzinom poddano cały odcinek ścieżki liczący 0,65 km.

⁶⁷ Szlak czerwony Leśniczówka Grzędy-Wilcza Góra w Obwodzie Ochronnym Grzędy. Oględzinom poddano odcinek szlaku wyznaczonego częściowo na obszarze objętym ścisłą ochroną, liczący ok. 9 km.

niszczenie, umyślne uszkodzenie, zanieczyszczenie i dokonywanie zmian obiektów przyrodniczych, obszarów oraz zasobów, tworów i składników przyrody.

W okresie objętym kontrolą nie kontrolowano podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, ponieważ jak wyjaśnił Dyrektor na terenie BbPN nie funkcjonują takie podmioty. Natomiast w trakcie rutynowych działań funkcjonariuszy Straży Parku dokonywano kontroli grup turystycznych z licencjonowanym przewodnikiem na szlakach lądowych i wodnych pod kątem posiadania uprawnień przewodnickich i przestrzegania przepisów dotyczących udostępniania Parku regulowanych przez zarządzenie nr 14/2022 z 21 czerwca 2022 r. Dyrektora w sprawie sposobów udostępniania obszarów BbPN w celach turystycznych i rekreacyjnych oraz zakazów z art. 15 ustawy o ochronie przyrody.

(akta kontroli str. 70-71, 73-82, 340-347)

3.5. W okresie objętym kontrolą nie stwierdzono przypadków szkody w środowisku na terenie BbPN.

(akta kontroli str. 641)

3.6. Dyrektor wyjaśnił, że w BbPN monitoring ruchu turystycznego prowadzony jest systematycznie, na podstawie sprzedanych kart wstępu i licencji wędkarskich. W większość szlaków turystycznych przebiega drogami publicznymi, ewentualnie drogami wewnętrznymi Parku. Kanalizowanie ruchu turystycznego odbywa się również poprzez funkcjonowanie kładek turystycznych. Bagienny charakter Parku powoduje, że turyści niechętnie schodzą z wytyczonych szlaków i ścieżek edukacyjnych. Wskazał, że służby terenowe nie stwierdzają istotnych naruszeń obowiązujących przepisów udostępniania. Park nie zamykał szlaków ze względu na szkody spowodowane nadmiernym obciążeniem ruchem turystycznym. W celu wyeliminowania negatywnego wpływu ruchu turystycznego na przyrodę, BbPN zapobiegawczo wprowadził wiele ograniczeń i regulacji, które opisane są w zarządzeniu nr 14/2022 z 21 czerwca 2022 r., w sprawie sposobów udostępniania obszarów Biebrzańskiego Parku Narodowego w celach turystycznych i rekreacyjnych. Zasady amatorskiego połowu ryb określa z kolei zarządzenie nr 37/2021 z 30 grudnia 2021 r., w sprawie Regulaminu udostępniania BbPN do amatorskiego połowu ryb. W 2022 roku średnio na 1 km szlaku przypadało 131,6 osób rocznie (ok. 11 osób miesięcznie). Nie stwierdzono i nie udokumentowano istotnych (wymagających np. ingerencji i podjęcia działań naprawczych) szkód w środowisku przyrodniczym w wyniku ruchu turystycznego.

(akta kontroli str. 73-82)

3.7. W okresie objętym kontrolą miało miejsce 11 posiedzeń Rady Naukowej Biebrzańskiego Parku Narodowego, w tym po jednym w 2019 i 2021 roku, dwa w 2020 roku, cztery w 2022 roku oraz trzy w 2023 roku.

Przedmiotem prac Rady Naukowej było m.in.: przyjęcie sprawozdań z działalności Parku i Prezydium Rady, posumowanie projektów finansowanych ze środków zewnętrznych, opiniowanie inwestycji drogowych planowanych na obszarze Parku, opiniowanie sprawozdań ze stanu prac nad planem ochrony, informowanie o tematach badawczych zgłoszonych do realizacji na obszarze Parku, opiniowanie projektów zadań ochronnych, opiniowanie sprawozdania z realizacji zadań ochronnych oraz prezentacja dokumentacji projektu rozporządzenia MKiŚ w sprawie planu ochrony.

Rada Naukowa w okresie objętym kontrolą pozytywnie zaopiniowała projekt zadań ochronnych 2021-2023 ze zgłoszonymi zmianami, które zostały uwzględnione, opiniowała operaty sporządzone na potrzeby opracowania projektu planu ochrony, podsumowywała wyniki prac w zakresie identyfikacji zagrożeń, celów działań ochronnych, proponowanych działań ochronnych i monitoringu ich efektywności w ramach opracowywania projektu planu ochrony, przyjęła sprawozdanie z realizacji rocznych zadań rzeczowych za 2022 rok.

Dyrektor wyjaśnił, że wnioski i uwagi członków Rady Naukowej dotyczące zadań ochronnych, w tym m.in. w zakresie zagrożeń, sposobu prowadzenia działań ochronnych są uwzględniane w ostatecznej jego wersji. Ponadto na posiedzeniach Rady Naukowej prezentowane są sprawozdania z realizacji zadań ochronnych, rocznych zadań rzeczowych, do których członkowie Rady mają możliwość wnieść uwagi i opinie, uwzględniane następnie przy opracowywaniu kolejnych zadań ochronnych.

(akta kontroli str. 349-509, 632-636)

3.8. W okresie objętym kontrolą BbPN udzielił 125 zamówień z zastosowaniem przepisów ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych⁶⁸ albo – po 1 stycznia 2021 r. – ustawy z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych⁶⁹. Badaniami kontrolnymi objęto prawidłowość udzielenia dwóch zamówień na: [1] wykonanie robót polegających na budowie sanitariatu i remontu kładki na ścieżce na Grzędach (umowa zawarta na kwotę 936,7 tys. zł); [2] wykonanie zabiegów ochrony czynnej w ekosystemach nieleśnych w BbPN (umowa zawarta na kwotę 299,9 tys. zł). Pierwszego zamówienia udzielono w trybie podstawowym z możliwością negocjacji, drugiego po przeprowadzeniu postępowania w trybie przetargu nieograniczonego. Postępowania te przeprowadzono z zachowaniem przepisów powołanych ustaw i aktów wykonawczych do nich⁷⁰. We wszystkich postępowaniach, w szczególności: prawidłowo opisano przedmiot zamówień i oszacowano ich wartości (BbPN posiadał zabezpieczone środki finansowe na pokrycie kosztów udzielanych zamówień), dopełniono wymogów związanych z ogłoszeniami postępowań, podmioty wybrane w postępowaniach spełniały wymagania określone w specyfikacjach istotnych warunków zamówienia, oferty oceniono z zastosowaniem kryteriów podanych w tych specyfikacjach. W zawartych umowach zabezpieczono interesy zamawiającego, w szczególności poprzez zawarcie zapisów o karach umownych za nieterminową realizację zamówień. Zamówienia zostały zrealizowane w terminach i zgodnie z umowami.

W latach 2019–2023 (I półrocze) w BbPN udzielono 61 zamówień, do których nie miały zastosowania przepisy Pzp i dawnej Pzp. Dotyczyły one wydatków na realizację zadań Parku i zapewnienie jego bieżącego funkcjonowania. Badaniami kontrolnymi objęto dwa zamówienia na realizację zadań ochronnych polegających: [1] na dostawie 10 młodocianych osobników cietrzewia przeznaczonych do wsiedlenia do środowiska naturalnego, a także na użyczenie samicy matki, która zostanie zwrócona po okresie adaptacji młodych (kwota wydatków 36,9 tys. zł) oraz [2] na kompleksowym wykonaniu prac z zakresu ochrony i hodowli lasu w ilości sumarycznej 1.622 roboczogodzin, ustalonych wg obowiązującego w Lasach Państwowych katalogu norm wzorcowych pracochłonności i poszczególnych rodzajów czynności z zagospodarowania lasu (kwota wydatków 28 tys. zł). Obu tych zamówień udzielono z zachowaniem wymogów wewnętrznych procedur ustalonych zarządzeniami Dyrektora⁷¹. Zamówienia zostały zrealizowane zgodnie z zawartymi umowami, co zostało potwierdzone w protokołach odbioru. (akta kontroli str. 510-562)

3.9. Działaniami edukacyjnymi, informacyjnymi i promocyjnymi w latach 2019–2023 (do końca sierpnia 2023 roku) w BbPN objęto 99,6 tys. osób, w tym w poszczególnych latach kolejno: 24 tys., 7,6 tys., 10,7 tys., 32,2 tys. i 25,3 tys. osób. Były to takie rodzaje działań, jak: zajęcia edukacyjne realizowane w ramach oferty edukacyjnej BbPN o tematyce przyrodniczej – 10,4 tys. osób; wydarzenia o charakterze promocyjno-edukacyjnym organizowane przez Centrum Edukacji i Zarządzania BbPN⁷² w Osowcu-Twierdzy – 55,4 tys. osób; udział BbPN w zewnętrznych wydarzeniach związanych z edukacją przyrodniczą – 13,2 tys. osób (tylko w latach 2019-2021); wystawy stałe i czasowe o tematyce przyrodniczej (fotograficzne, malarskie, rękodzielnicze, etnograficzne, historyczne) oraz wystawy czasowe prezentowane poza siedzibą BbPN – 16,9 tys. osób; konkursy, w tym: fotograficzne, plastyczne, z wiedzy o BbPN i ekologicznej, konkursy czasopisma dla dzieci i młodzieży *Nasza Biebrza*, konkurs *Ogród przyjazny przyrodzie*, konkurs *Dziki zakątek różnorodności biologicznej wokół nas*, konkurs *Różnorodność biologiczna i formy ochrony przyrody w Polsce* – 3,6 tys. osób; szkolenie pn. *Czyste Powietrze – Biebrza – Przeciwdziałanie Emisjom* – 200 osób.

⁶⁸ T.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1843, ze zm. Dalej: dawna Pzp.

⁶⁹ T.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1605, ze zm. Dalej: Pzp.

⁷⁰ W szczególności rozporządzenie Ministra Rozwoju z dnia 26 lipca 2016 r. w sprawie rodzajów dokumentów, jakich może żądać zamawiający od wykonawcy w postępowaniu o udzielenie zamówienia (Dz.U. z 2020 r. poz. 1282), uchylone z dniem 1 stycznia 2021 r. oraz rozporządzenie Ministra Rozwoju, Pracy i Technologii z dnia 23 grudnia 2020 r. w sprawie podmiotowych środków dowodowych oraz innych dokumentów lub oświadczeń, jakich może żądać zamawiający od wykonawcy (Dz. U. poz. 2415, ze zm.).

⁷¹ Odpowiednio zarządzeniem nr 4/2015 Dyrektora z 23 stycznia 2015 r. w sprawie ustalenia Regulaminu udzielania zamówień publicznych w Biebrzańskim Parku Narodowym z siedzibą w Osowcu-Twierdza oraz zarządzeniem nr 3/2022 Dyrektora z 22 lutego 2022 r. w sprawie ustalenia Regulaminu udzielania zamówień publicznych w Biebrzańskim Parku Narodowym.

⁷² W dalszej treści: CEiZ.

Na ofertę edukacyjną, informacyjną i promocyjną BbPN (prezentowaną na stronie internetowej)⁷³, składały się:

- usługi edukacyjne prowadzone przez CEiZ – w zakres usług wchodziły zajęcia edukacyjne w języku polskim i języku angielskim dla grupy do 25 osób, korzystanie z pracowni edukacyjnej (wyposażonej w sprzęt multimedialny, ekspozyty i pomoce dydaktyczne) oraz usługa przewodnicka;
- ścieżki edukacyjne/przyrodnicze (łącznie 15), w tym: *Długa Luka* (0,4 km), *Grobla Honczarowska* (3,3 km), *Barwik* (2,5 km), *Biały Grąd* (3,2 km), *Wokół Fortu IV Twierdzy Osowiec* (4,2 km), *Las w zasięgu ręki* (0,15 km), *Góra Skobla* (2 km), *Kładka* (2,2 km), *Brzeziny Kapickie* (4,2 km), *Czerwone Bagno* (1 km), *Borek Bartny* (0,25 km), *Wydmy* (2,3 km), *Las Trzyrzeczki* (3,2 km), *Suszałewo* (2,5 km) i *Suszałewo-Nowy Lipsk* (4,7 km). Na wszystkich ścieżkach edukacyjnych wyznaczono przystanki edukacyjne wyposażone w tablice informacyjne w łącznej liczbie 99 szt.;
- Biblioteka – zgromadzone w niej zbiory obejmowały: książki, czasopisma naukowe i popularno-naukowe o tematyce przyrodniczej i turystycznej, wydawnictwa lokalne, prace niepublikowane (ekspertyzy, plany ochrony, prace doktorskie i magisterskie), odbitki artykułów i wycinki prasowe dotyczące BPN, dydaktyczne i promocyjne wydawnictwa parków narodowych oraz filmy przyrodnicze na nośnikach DVD i VHS;
- *Wszechnica Biebrzańska* – cykliczne spotkania informacyjne i wykłady tematyczne adresowane do miłośników Bagien Biebrzańskich oraz osób zaangażowanych w ich czynną ochronę i promocję (np. pt. *50-lecie pracy braci Kłosowskich* i *Fascynujący świat roślin*);
- *Biebrzańskie Targi Twórczości i Sztuki Ludowej* – prezentacja stoisk twórców ludowych, rękodzielników oraz producentów zdrowej żywności z Podlasia i sąsiednich regionów;
- *Mistrzostwa Świata w Koszeniu Bagiennych Łąk dla Przyrody Biebrzańskie Sianokosy* – zawody, których celem jest promocja tradycyjnego, przyjaznego przyrodzie sposobu koszenia bagiennych łąk oraz popularyzowanie idei czynnej ochrony przyrody.

Dane liczbowe nie obejmowały liczby wydawnictw BbPN, których łączny nakład w okresie objętym kontrolą wyniósł 54 tys. szt., w tym w poszczególnych latach kolejno: 18 tys. szt., 15 tys. szt., 11 tys. szt., 6 tys. szt. i 4 tys. szt. W zakres oferty wydawniczej BbPN wchodziły dwie stałe pozycje: *Biebrzańskie Wieści* i *Nasza Biebrza*, których łączny nakład wyniósł 41 tys. szt. Działalność wydawnicza BbPN obejmowała ponadto takie pozycje jak: *Informator Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy* (nakład 650 szt.), *Informator Preservation of wetland habitats in the upper Biebrza Valley* (nakład 350 szt.), *Informator Ścieżki edukacyjne Las w zasięgu ręki, Góra Skobla, Kładka* (nakład 2,0 tys. szt.), *Informator Ścieżki edukacyjne - 10 ścieżek edukacyjnych* (nakład 2 tys. szt.), Mapa przyrodniczo-turystyczna w skali 1:50.000, *Biebrzański Park Narodowy/Biebrza National Park*, pl/ang. (nakład 3 tys. szt.), *A. Guide Biebrza National Park* - przewodnik turystyczny w wersji angielskiej (nakład 2 tys. szt.), *Vadovas po parką Bebras Nacionalinis Parkas* - przewodnik turystyczny w wersji litewskiej (nakład 1 tys. szt.), *Przewodnik kieszonkowy Wokół Fortu IV* (nakład 1 tys. szt.) i *Przewodnik kieszonkowy Ścieżki edukacyjne. Kładka. Góra Skobla. Las w zasięgu ręki* (nakład 1 tys. szt.).

Ponadto, działania edukacyjne, informacyjne i promocyjne prowadzone poprzez stronę internetową BPN w latach 2021–2023 (do końca sierpnia 2023 roku) objęły kolejno: 61,2 tys. osób, 71,4 tys. osób i 83,2 tys. osób (łącznie 215,8 tys. osób). Ich realizacja następowała poprzez: posty edukacyjne, filmy edukacyjne, zagadki i konkursy zamieszczane na stronie internetowej www.biebrza.org.pl, portalu społecznościowym Facebook oraz kanale YouTube. (akta kontroli str. 563-566)

3.10. W ocenie Dyrektora realizacja zadań związanych z ochroną przyrody w BbPN napotyka wiele różnorodnych trudności. Jednym z nich były ograniczone środki finansowe. Jego zdaniem wobec ilości zadań i potrzeb związanych z realizacją ochrony przyrody i udostępniania obszaru, Park powinien być finansowany na wyższym poziomie. Ponadto wskazał, że do najważniejszych problemów w funkcjonowaniu Parku należą również:

⁷³ <https://www.biebrza.org.pl/Edukacja>.

- a) *Niekorzystna struktura własnościowa gruntów (...). Zadania związane z ochroną przyrody mogą być przez BbPN skutecznie realizowane tylko na gruntach, do których Park posiada tytuł prawny. Dotyczy to zarówno ochrony czynnej jak i biernej. Dodatkowo w wielu miejscach struktura własności jest rozdrobniona i mozaikowa – w większości przypadków czynna ochrona przyrody przynosi efekty tylko, jeśli jest prowadzona na większych, zwartych powierzchniach, nie jest więc celowe jej wykonywanie na małych, rozproszonych działkach, a taki stan występuje w wielu miejscach. W przypadku działań związanych z podniesieniem poziomu uwilgotnienia, jednego z najważniejszych i pilniejszych celów Parku – czasem wystarczy jedna działka właściciela, który nie zgadza się na zmianę stosunków wodnych, by zablokować działania na długim odcinku cieku. Podobnie jest w przypadku przebiegu szlaków przez grunty nie będące własnością BbPN - konieczne uzgodnienia z właścicielami (...). Jedyнным realnym sposobem na minimalizację tego utrudnienia są wykupy gruntów o znacznie większej skali niż są realizowane do tej pory, który w BbPN boryka się z przeszkodą w postaci niewystarczającego finansowania.*
- b) *Trudne warunki terenowe, duża zależność od pogody. W przypadku zabiegów związanych z czynną ochroną przyrody w ekosystemach nieleśnych bardzo dużym utrudnieniem są (...) warunki terenowe. Dolina Biebrzy jest unikalna, dlatego rozwiązania techniczne stosowane w innych miejscach zwykle się nie sprawdzają. Powoduje to konieczność tworzenia rozwiązań własnych, specyficznych dla tego obszaru (np. prototypowych urządzeń koszących, przygotowywania dojazdów rolniczych do miejsc prowadzenia zabiegów). Jest to związane z koniecznością ponoszenia dużych nakładów finansowych, których BbPN nie posiada. W chwili obecnej, utrudnienie to w dużej części zostało przerzucone na podmioty dzierżawiące od Parku grunty. Niesprzyjające warunki terenowe mają również istotny wpływ na trudność (czasami niemożność) znalezienia wykonawców zabiegów ochronnych, zwłaszcza tych, które powinny być wykonane ręcznie. Zwiększają również znacznie koszty tych prac. Powyższe dotyczy również prac monitoringowych. Wystąpienie niekorzystnych warunków atmosferycznych, zwłaszcza obfitych opadów powodujących podtopienia, w ostatnich latach - na ogół też brak mroźnych zim, również może spowodować brak możliwości bądź istotne trudności w wykonaniu zabiegów ochronnych - koszenia. Trudne warunki terenowe oraz ograniczona ilość infrastruktury drogowej na terenie Parku są przeszkodą w dostępności terenu podczas realizacji niektórych zadań ochronnych – np. wywozu biomasy. Potrzebne są inwestycje na poprawę wybranych dróg dojazdowych (niektóre powinny być wykonane we współpracy z samorządem lokalnym).*
- c) *Zbyt mała obsada pracowników (...). W przeliczeniu na powierzchnię bądź liczbę przedmiotów ochrony BbPN posiada jedną z najmniejszych bądź najmniejszą liczbę pracowników wśród wszystkich parków narodowych w Polsce. W ostatnim czasie obserwuje się wyraźny wzrost ilości obowiązków administracyjnych, np. związanych ze sprawozdawczością, monitoringiem i obowiązkami wynikającymi z funkcjonowania w sieci Natura 2000, przy braku wzrostu zatrudnienia. Również podejmowane przez Park nowe i konieczne do sprawnego funkcjonowania wyzwania np. aplikowanie o środki zewnętrzne z funduszy UE, wymagają większej obsady pracowników. Jest to utrudnienie przy realizacji wszystkich zadań ochronnych (...).*
- d) *Brak uwzględnienia potrzeb ochrony przyrody przez podmioty zewnętrzne. Jednym z przykładów jest wciąż nierozwiązany problem nieprawidłowego, z punktu widzenia ochrony przyrody, gospodarowania wodą w systemach melioracyjnych na gruntach prywatnej własności, na obiektach zarządzających zasobami wodnymi takimi jak: Jezioro Rajgrodzkie, zbiorniki w Bobrze Wielkiej, elektrownia wodna w Dębowie.*
- e) *Niespójność prawa lub nowe zapisy np.: pobieranie pożytków i zarządzanie wodami (wody są własnością Wód Polskich, grunt pod wodami w zarządzie Parku), funkcjonowanie szlaku żeglownego, a zakaz używania silników (Prawo Wodne dopuszcza używanie silników, prawo wewnętrzne – parkowe zabrania), loty balonami nad obszarem Parku (na dozwolonej wysokości), które nad obszarami parków narodowych powinny być zakazane – bez względu na wysokość przelotu z powodu ograniczonych możliwości sterowania balonami.*
- f) *Elastyczność mechanizmów wsparcia. Park korzysta z różnego rodzaju mechanizmów wsparcia finansowego przy realizacji działań ochronnych (NFOŚiGW, POiŚ, LIFE,*

fundusz leśny). Fundusz leśny Lasów Państwowych, jest skutecznym i powtarzalnym mechanizmem – wskazane jednak byłoby by środki pozyskane z tego funduszu mogły być wykorzystywane na przestrzeni dłużej niż 1 rok (do tej pory środki muszą być wydane w ciągu (...) roku, co z powodów administracyjnych jest często bardzo trudne).

- g) (...) BbPN sąsiaduje z 19 jednostkami samorządu terytorialnego (14 gmin, 5 powiatów) co sprawia, że budowanie pozytywnych relacji z otoczeniem społecznym oraz akceptacja działań na rzecz ochrony przyrody jest dużym wyzwaniem – za celowe uważam stworzenie dodatkowych mechanizmów wsparcia tego procesu, tak by społeczność lokalna mogła odczuć, że z powodu istnienia obszaru chronionego posiada zamiast dużej ilości ograniczeń również dodatkowe wsparcie. Propozycją mogłaby być np. państwowa subwencja ekologiczna dla gmin sąsiadujących z Parkiem czy dedykowane fundusze na poprawę i rozwój infrastruktury służącej ochronie środowiska i przyrody rozdysponowywane przy udziale Parku. (akta kontroli str. 632-636)

3.11. W zarządzeniach w sprawie zadań ochronnych ani w tych zadaniach nie określano sposobu okresowego weryfikowania wykonywanych zadań ochronnych i efektów uzyskiwanych w wyniku realizacji działań ochronnych, ani sposobu, zakresu i terminu monitorowania i sprawozdawania z realizacji tych zadań. Dyrektor wyjaśnił, że w zadaniach ochronnych nie określa się szczegółowo kwestii związanych ze sposobem okresowego weryfikowania wykonywanych zadań ochronnych i efektów uzyskiwanych w wyniku realizacji działań ochronnych, ani sposobu, zakresu i terminu monitorowania i sprawozdawania z realizacji tych zadań. Prowadzenie badań naukowych i monitoringu jest uwzględnione w odrębnym punkcie obejmującym inne zadania wynikające ze specyfiki BbPN w postaci ogólnego zapisu z podaniem: rodzaju zadań ochronnych, rozmiaru i lokalizacji. Zadania ochronne są podstawowym dokumentem dla funkcjonowania Parku określającym przede wszystkim sposoby ochrony siedlisk i gatunków, a nie szczegółowych zasad i metod prowadzenia monitoringu. W zależności od monitorowanego siedliska, gatunku, procesu przyrodniczego metodyki są bardzo zróżnicowane i dostosowane do konkretnego obiektu. W przypadku siedlisk i gatunków będących przedmiotami ochrony obszarów Natura 2000, ich monitoring stanu ochrony (i tym samym efektów działań ochronnych) prowadzony jest wg obowiązującej metodyki zawartej w odpowiednich opracowaniach. Natomiast monitoring efektów zabiegów ochronnych na pozostałe gatunki i siedliska jest także zróżnicowany i dostosowany do konkretnego gatunku, czy siedliska z uwzględnieniem jego biologii, ekologii, wymagań siedliskowych.

W okresie objętym kontrolą w Parku prowadzono 83 zadania monitoringowe w tym 16 dotyczyło siedlisk⁷⁴, a 67 dotyczyło gatunków roślin i zwierząt⁷⁵. W 29 zadaniach zakres

⁷⁴ [1] 2330 Wydmy śródłądowe z murawami napiaskowymi; [2] 6120 Ciepłolubne, śródłądowe murawy napiaskowe (*Koelerion glaucae*); [3] 6210 Murawy kserotermiczne (*Festuco-Brometea*); [4] 6230 Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe; [5] 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinietum caeruleae*); [6] 6430 Ziołorośla górskie (*Adenostyilion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*); [7] 6440 Łąki selernicowe (*Cnidion dubii*); [8] 6510 Niżowe łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion*); [9] 7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (*Caricion lasiocarpae*); [10] 7230 Torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk (*Caricion davallianae*, *Caricion lasiocarpae*, *Caricion nigrae*); [11] 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*); [12] 91D0 Bory i lasy bagienne; [13] 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albae*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródłiskowe); [14] 9110 Ciepłolubne dąbrowy (*Quercetalia pubescenti-petraeae*); [15] 91T0 Bory chrobotkowe; [16] 3150 Starorzeczca i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne (*Potamion*, *Nympheion*, *Lemnetea*).

⁷⁵ [1] Arnika górską; [2] Buławnik czerwony; [3] Goryczuszka gorzkawa; [4] Kosaciec bezlistny; [5] Pluskwica europejska; [6] Podejrzon rutolistny; [7] Szachownica kostkowata; [8] Snieżyczka przebiśnieg; [9] Wierzba łapońska; [10] Sasanka otwarta; [11] Obuwik pospolity; [12] Leniec bezpodkwiatkowy; [13] Lipiennik Loesela; [14] Skalnica torfowiskowa; [15] Haczykowiec błyszczący; [16] Batalion, gęś białoczelna, łabędź czarnodzioby, rożeniec, świstun; [17] Bączek; [18] Bąk; [19] Bielik; [20] Bocian biały; [21] Bocian czarny; [22] Cietrzew; [23] Czajka; [24] Czapla biała; [25] Czapla siwa; [26] Derkacz; [27] Dzięcioł białogrzbisty; [28] Dzięcioł średni; [29] Dzięcioł zielonosiwy; [30] Gadożer; [31] Kropiatka; [32] Krwawodziób; [33] Kszyk; [34] Lelek; [35] Mucholówka mała; [36] Orlik grubodzioby; [37] Orlik krzykliwy; [38] Podrózniczek; [39] Puchacz; [40] Rybitwa białoskrzydła; rybitwa białowąsa; rybitwa czarna; rybitwa rzeczna; [41] Rycyk; [42] Trzmielojad; [43] Zielonka; [44] Żuraw; [45] Monitoring zespołu ptaków lęgowych ekosystemów nieleśnych (m.in.: brzęczka, ciemiówka, czajka, derkacz, dziwonia, gąsiorek, jarzębatka, krzyżówka, kszyk, pokląskwa, potrzos, rokitniczka, rycyk, skowronek, słowik szary, świerszczak, trznadel, wodniczka, żuraw); [46] Atlas ptaków lęgowych Biebrzańskiego Parku Narodowego 2011 - 2021 (wszystkie gatunki); [47] Wilk; [48] Rys; [49] Strzępotek edypus *Coenonympha oedippus*; [50] Dostojki eunomia *Boloria eunomia*; [51] Czerwończyk fioletek *Lycaena helle*;

monitoringu był zgodny z art. 31 ustawy o ochronie przyrody i obejmował informacje dotyczące stanu ochrony przedmiotów ochrony obszarów Natura 2000. W pozostałych 54 zadaniach nie uwzględniono zakresu określonego ww. artykułem ustawy, bowiem dotyczyły siedlisk i gatunków niebędących przedmiotem ochrony Natura 2000 (12 zadań), obszary Natura 2000 na terenie Parku nie miały ustanowionego PZO (27 zadań) oraz z innych przyczyn m.in. z uwagi na charakter zadania dotyczącego np. śmiertelności płazów i gadów na wybranych odcinkach dróg publicznych (12 zadań). W 26 przypadkach w wyniku monitoringu stwierdzono, że stan populacji/siedliska pozostał na dotychczasowym poziomie lub uległ poprawie, w 48 przypadkach stan populacji/siedliska pozostawał na niewłaściwym/złym poziomie lub uległ pogorszeniu, natomiast w pozostałych dziewięciu zadaniach monitoringowych brak było danych porównawczych bądź wyniki nie były jednoznaczne. W związku z wynikami zadań monitoringowych w 40 przypadkach nie modyfikowano zadań ochronnych, w tym w 21 kontynuowano dotychczasowe działania. W pozostałych: nie podejmowano żadnych dodatkowych działań (12 przypadków), na podstawie przygotowanej dokumentacji siedliskowej na potrzeby wprowadzenia programu rolnośrodowiskowo-klimatycznego określono zalecenia ochronne (dwa przypadki), w zadaniach ochronnych 2021-2023 dodano zapis wprowadzanie podszytu w lasach, ale z niego zrezygnowano z uwagi na zróżnicowany i rozległy krajobraz leśny BbPN oraz mały zasięg - punktowy zabieg (dwa przypadki), charakter monitoringu nie wymagał podjęcia bezpośrednich działań w zakresie modyfikacji zadań ochronnych (jeden przypadek)⁷⁶, stanowisko zlokalizowano w strefie ochrony ścisłej (jeden przypadek), raport z analizy wyników monitoringu był jednym z elementów opracowania operatu ochrony awifauny w ramach prac nad planem ochrony BbPN i posłużył do jego stworzenia (jeden przypadek). Wyniki 43 zadań przyczyniły się do realizacji zadań ochronnych (m.in. usuwano gatunki ekspansywne i obce inwazyjne, oznakowano stanowiska), modyfikacji zadań ochronnych (wprowadzono zabieg usuwania podrostu drzew i krzewów na grądzikach i wokół oraz usuwania warstwy mszystej i podrostu drzew i krzewów) i projektu planu ochrony (m.in. w projekcie planu ochrony zapisano działania ochronne polegające na odtworzeniu właściwego stanu ochrony (FV) najcenniejszych stanowisk poprzez m.in. pogłębienie i odmulenie wybranych zbiorników wodnych oraz wykonanie przepustów pod jezdnią wraz z ogrodzeniami, w celu ograniczenia śmiertelności na drogach).

Dyrektor, jako sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000⁷⁷, w ramach realizacji – wynikającego z art. 31 ustawy o ochronie przyrody – obowiązku przekazywania GDOŚ ocen realizacji ochrony tego obszaru⁷⁸ (co sześć lat w odniesieniu do specjalnego obszaru ochrony

[52] Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*, przeplatka maturna *Euphydryas maturna*; [53] Niepylak mneozyna *Parnassius mnemosyne*; [54] Monitoring gatunku wstęgówka bagienka *Catocala pacta*; [55] Wpływ zabiegów ochronnych na bezkręgowce - motyle nocne; [56] Gatunki płazów migrujące wiosną z zimowisk do miejsc rozrodu, najczęściej obserwowane: żaba moczarowa, żaba trawna, traszka zwyczajna, traszka grzebieniasta, ropucha szara, grzebiuszka ziemna, żaba wodna, żaba jeziorkowa; [57] Gatunki ryb odławiane w ramach udostępniania wód Parku do amatorskiego połowu ryb, najczęściej odławiane: płoć, okoń, szczupak, jaź, leszcz, kień, lin, wzdręga, krąp, boleń, karaś, ukleja; [58] Kumak nizinny i traszka grzebieniasta (działania realizowane w ramach opracowywania planu ochrony BbPN); [59] Pozostałe gatunki płazów BbPN (działania realizowane w ramach opracowywania planu ochrony BbPN): traszka zwyczajna, żaba moczarowa, żaba trawna, żaba jeziorkowa, żaba wodna, żaba śmieszka, ropucha szara, ropucha paskówka, rzekotka drzewna/rzekotka wschodnia, grzebiuszka ziemna; [60] Gady BbPN (działania realizowane w ramach opracowywania planu ochrony BbPN); [61] Mopek zachodni (populacja rozrodcza i zimująca) - działania realizowane w ramach opracowywania planu ochrony BbPN; [62] Nocek łydkowłosy (populacja rozrodcza i zimująca) - działania realizowane w ramach opracowywania planu ochrony BbPN; [63] Pozostałe gatunki nietoperzy BbPN (inwentaryzowane razem z gatunkami Natura 2000): borowiec wielki, borowiaczek, mroczek późny, mroczek pozłocisty, mroczek posrebrzany, karlik małutki, karlik drobny, karlik większy, nocek rudy, nocek Natterera, nocek Brandta i gacek brunatny (działania realizowane w ramach opracowywania planu ochrony BbPN); [64] Monitoring śmiertelności kręgowców; [65] Monitoring śmiertelności płazów i gadów na wybranych odcinkach dróg publicznych; [66] Obserwacje przygodne ssaków (w tym kopytne, dzik, drapieżne, bóbr, wydra i inne); [67] Monitoring nor ssaków drapieżnych (lisa, jenota i borsuka).

⁷⁶ Monitoring dotyczył śmiertelności płazów i gadów na wybranych odcinkach dróg publicznych.

⁷⁷ Stosownie do art. 32 ust. 5 ustawy o ochronie przyrody, w przypadku, gdy obszar Natura 2000 obejmuje w całości lub w części obszar parku narodowego, sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000 w granicach parku narodowego jest jego dyrektor.

⁷⁸ Zawierających informacje dotyczące podejmowanych działań ochronnych oraz wpływu tych działań na stan ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000, a także wyniki monitorowania i nadzoru tych działań

siedlisk oraz co trzy lata w odniesieniu do obszaru specjalnej ochrony ptaków), po raz ostatni przekazał dane dotyczące dyrektywy siedliskowej 24 lipca 2018 r., a w zakresie dyrektywy ptasiej – 22 października 2018 r. i 29 stycznia 2019 r. Dane te przekazano w odpowiedzi na pisma GDOŚ (odpowiednio z 31 lipca i 22 maja 2018 r.), którymi zwrócił się on o przesłanie informacji niezbędnych do opracowania raportu dotyczącego okresu 2013–2018, określając zakres, formę i rodzaj danych jakie sprawujący nadzór nad obszarami Natura 2000 mają przekazać⁷⁹. Przekazane dane nie obejmowały wyników monitorowania i nadzoru działań ochronnych, a w zakresie obszaru specjalnej ochrony ptaków w ogóle nie zostały przekazane po upływie trzech kolejnych lat (co szerzej opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*).
(akta kontroli str. 567-630)

Stwierdzone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość polegającą na nieprzekazaniu do GDOŚ przez Dyrektora (jako sprawującego nadzór nad obszarem Natura 2000) – w ramach realizacji obowiązku z art. 31 ustawy o ochronie przyrody – oceny realizacji celów ochrony obszarów Natura 2000 zawierającej w szczególności informacje dotyczące stanu ochrony przedmiotów ochrony obszarów Natura 2000, podejmowanych działań ochronnych oraz ich wpływu na stan ochrony przedmiotów ochrony obszarów Natura 2000. Po raz ostatni wspomniane dane przekazano 24 lipca 2018 r. w odniesieniu do specjalnego obszaru ochrony siedlisk, a 22 października 2018 r. i 29 stycznia 2019 r. w odniesieniu do obszaru specjalnej ochrony ptaków, przy czym nie obejmowały one wyników monitorowania i nadzoru działań ochronnych. Ocena dotycząca obszaru specjalnej ochrony ptaków nie została zaś przekazana po upływie trzech lat od 20 czerwca 2013 r.

Dyrektor wyjaśnił, że pismami z 22 maja i 31 lipca 2018 r. GDOŚ zwracał się do jednostek sprawujących nadzór nad obszarami Natura 2000 o przekazanie informacji niezbędnych do opracowania raportu dla Komisji Europejskiej, przy czym zakres tych informacji został ściśle określony i dotyczył: planów zadań ochronnych, oddziaływań i zagrożeń oraz działań ochronnych podjętych na rzecz przedmiotów ochrony. Wzory konkretnych tabel dokumentów planistycznych, tabeli oddziaływań/zagrożeń i działań ochronnych do wypełnienia oraz wykaz informacji niezbędnych do przygotowania raportu zostały dołączone do pisma GDOŚ w postaci załączników. GDOŚ w pismach nie zwrócił się o dane dotyczące monitorowania i nadzoru działań ochronnych i tym samym nie zawarto formy i wytycznych przygotowania takich danych. BbPN jako jednostka nadzorująca obszary Natura 2000 Dolina Biebrzy i Ostoja Biebrzańska przygotował w sposób zestandaryzowany zgodnie z wymogami GDOŚ te dane, o które w pismach zwrócił się konkretnie GDOŚ i które były wymagane do sporządzenia raportów dla Komisji Europejskiej. Natomiast przyczyną niezrealizowania obowiązku w zakresie obszaru specjalnej ochrony ptaków był fakt niezwrócenia się przez GDOŚ o przekazanie przedmiotowych danych, tak jak uczynił to w 2013 roku. Niespełnienie ww. obowiązku wiąże się również z zapisami art. 32 ustawy o ochronie przyrody, gdzie mowa jest m.in. o nadzorowaniu funkcjonowania obszarów Natura 2000 przez GDOŚ, poprzez prowadzenie ewidencji danych niezbędnych do podejmowania działań w zakresie ich ochrony (art. 32 ust. 1). W myśl tych zapisów, nadzór o którym mowa powyżej, polega na określaniu zakresu i żądaniu informacji dotyczących ochrony i funkcjonowania obszarów Natura 2000 (art. 32 ust. 2 pkt 2). Park nie miał też wytycznych co do zakresu informacji które powinien przekazać. Oprócz tego należy zwrócić uwagę na treść pisma GDOŚ z 18 kwietnia 2013 r., w którym mowa jest o nowym podejściu do raportowania oraz zmiany zakresu wymaganych informacji (z inicjatywy Komisji Europejskiej). W świetle tego zapisu, częstotliwość składania raportu została wydłużona do 6 lat. O zmianie podejścia do raportowania mowa jest również w treści pisma GDOŚ z 31 lipca 2018 r., gdzie wskazane jest, że sprawozdanie obejmuje

⁷⁹ W formie tabel: [1] listy obszarów Natura 2000, dla których ustanowiono dokumenty planistyczne lub są one w trakcie opracowania; [2] listy oddziaływań i zagrożeń dla poszczególnych siedlisk / gatunków (obejmujące: kod oddziaływania / zagrożenia, ranking oddziaływania / zagrożenia – z określenie duże czy średnie znaczenie, kod oddziaływania / zagrożenia w SDF, tj. Standardowym Formularzu Danych, źródło informacji – jeśli to możliwe, informacje dodatkowe); [3] listy działań ochronnych dla siedlisk / gatunków (obejmujące: status działania, główny cel podjętych działań, lokalizację podjętych działań, efekty działań – kiedy działania zaczynają neutralizować zagrożenia i przynosić pozytywne rezultaty, listę głównych działań ochronnych, ewentualne informacje dodatkowe). Dwie ostatnie listy do wypełnienia osobno dla każdego siedliska / gatunku.

okres od 2013 do 2018 roku, a raport do Komisji Europejskiej powinien zostać przekazany do 31 lipca 2019 r.

Odnosząc się do wyjaśnienia, zauważyć należy, że przepis art. 31 ustawy o ochronie przyrody – w brzmieniu obowiązującym do dnia 15 października 2023 r. – wymagał przekazywania określonych w nim informacji co trzy lata w odniesieniu do obszaru specjalnej ochrony ptaków⁸⁰.
(akta kontroli str. 575-627, 637-640)

OCENA CZĄSTKOWA

Park w efekcie analizy realizacji działań ochronnych, prowadzonych działań monitoringowych lub najnowszych wyników badań naukowych, częściowo modyfikował i uzupełniał zadania ochronne o nowe rodzaje zagrożeń i mających im przeciwdziałać działań. Przy czym nie zrealizował sześciu (z 61 skontrolowanych) działań zlokalizowanych strefie ochrony krajobrazowej, czego przyczyną był brak zgody właścicieli gruntów (w czterech przypadkach), braki kadrowe i niewystąpienie przesłanek do podjęcia działań (w po jednym przypadku). W BbPN prawidłowo realizowane były zadania w zakresie ochrony mienia, zwalczania przestępstw i wykroczeń w zakresie ochrony przyrody. Monitorowano również ruch turystyczny na obszarze Parku i wykorzystywano jego wyniki do bieżącego zarządzania. Prowadzono monitoring przyrodniczy, służący m.in. do oceny efektów realizowanych działań ochronnych. Prawidłowo, zgodnie z ustalonymi zasadami, odbywało się udostępnienia obszaru Parku, w oparciu o istniejącą infrastrukturę turystyczną. Natomiast stwierdzona nieprawidłowość polegająca na nieterminowym i niepełnym zrealizowaniu obowiązków w zakresie przekazywania informacji o stanie ochrony obszarów Natura 2000, miała charakter formalny i nie wpłynęła na ocenę kontrolowanej działalności.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski

1. Zatrudnianie na stanowiskach w Służbach Parku Narodowego osób spełniających wymagania wskazane w rozporządzeniu w sprawie stanowisk i wymagań kwalifikacyjnych.
2. Przedłożenie projektu planu ochrony BbPN Ministrowi Klimatu i Środowiska.

⁸⁰ W związku ze zmianą z dniem 16 października 2023 r. brzmienia tego przepisu (zobowiązaniem z tym dniem regionalnego dyrektora ochrony środowiska do sporządzania i przekazania GDOŚ, nie rzadziej niż co sześć lat, oceny realizacji celów ochrony obszarów Natura 2000) Najwyższa Izba Kontroli odstępuje od formułowania wniosku pokontrolnego w tym zakresie. Patrz art. 9 pkt 3 ustawy z dnia 13 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1890).

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Białymstoku. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK wykonania
wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Białystok, 30 listopada 2023 r.

Kontroler
Marcin Bielawski
główny specjalista kontroli państwowej

/podpisano elektronicznie/

p.o. DYREKTORA DELEGATURY
Najwyższej Izby Kontroli w Białymstoku
Janusz Pawelczyk

/podpisano elektronicznie/